

Encycl. O.

52.

6.

Pradnyok zseb-könyvtára.

6.

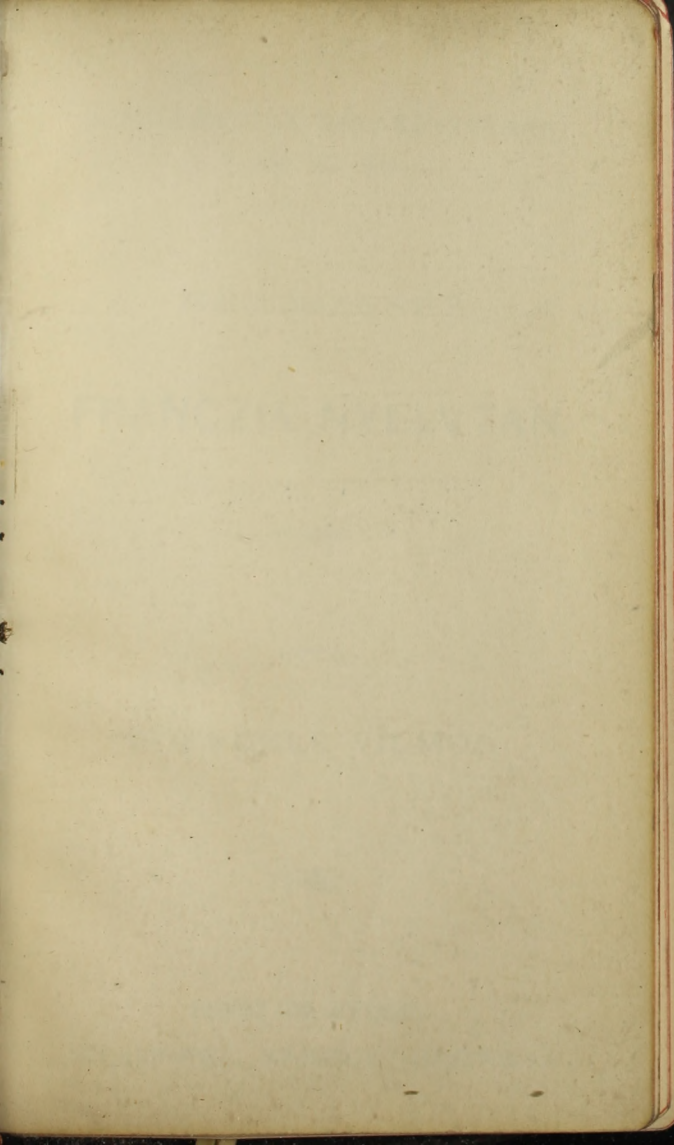
Dr. Pröhle Vilmos

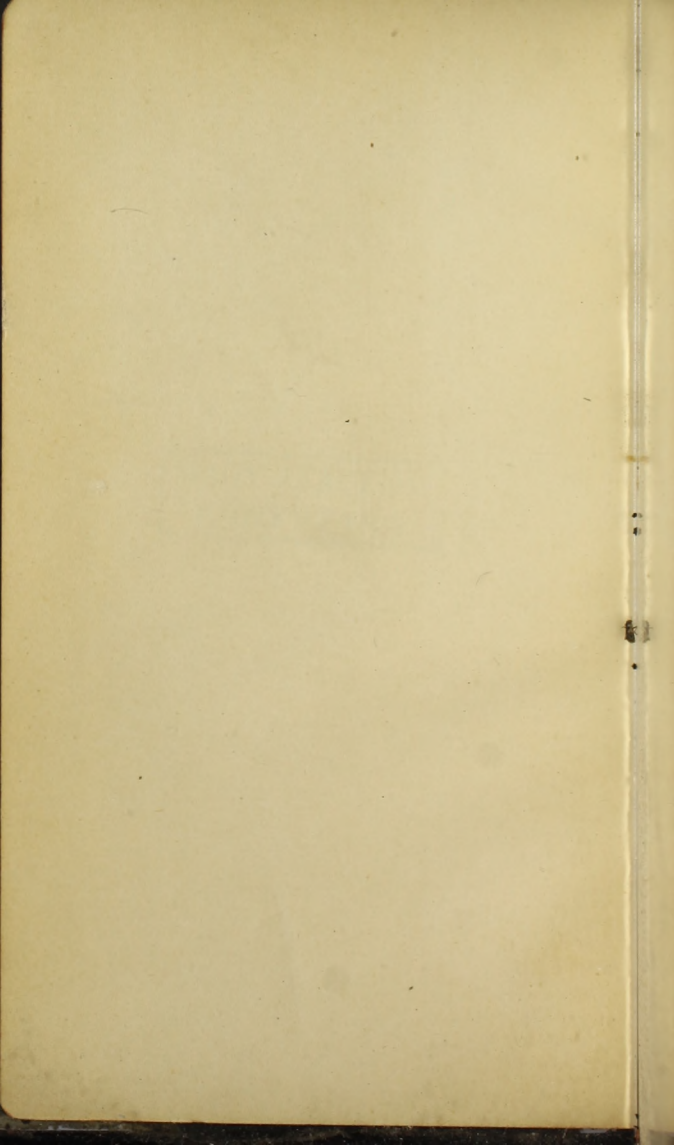
Francia nyelvten

Árva 30 Kr. = 60 fill.

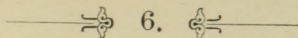
POZSONY BUDAPEST
KIADJA
STAMPFEL K.

MAGY. AKADEMIÁ
KÖNYVTÁRA

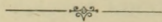

A TUDOMÁNYOK ZSEB-KÖNYVTÁRA.

RENDSZERES

FRANCZIA NYELVTAN.

IRTA:

D^r. PRÖHLE VILMOS.

POZSONY 1899. BUDAPEST.

STAMPFEL KÁROLY KIADÁSA.

MAGY. AKADEMIÁ
KÖNYVTÁRA

Előszó.

A kiszabott keretben, amennyire csak lehetett, igyekeztem a franczia alaktannak lehetőleg teljes képét nyújtani, míg a mondatból csak a főbb szabályokat idéztem, melyek nyomán az eligazodás, úgy hiszem, lehetséges lesz.

E nyelvtan berendezése, mint első tekintetre szembeüthetik, több tekintetben eltér a megszokottól, ami azonban, mint remélem, nem fog épen hátrányára válni. Különösen a magyar tanulóra való tekintettel a szokottnál bővebben tárgyaltam a viszonzásokat.

A tér szüke nem engedte meg, hogy a visszaható és szenvedő igék ragozásának teljes táblázatát adjam, ami különben sem okvetetlenül szükséges, minthogy az adott útmutatásokat követve, azt a tanuló maga is megszerkesztheti.

Ami a kiejtés jelzését illeti, nem igyekeztem egészen új rendszert teremteni, hanem inkább, amennyire csak lehetett a betűk magyar értékét vettem mértékül. Különben, ha munkámnak talán épen e részében volna legtöbb szükség a jóindulatú elnézésre, szolgáljon mentségemül, hogy nálunk az ilyesmi eddig csak kezdeményezés számba mehet.

Dr. Pröhle Vilmos.

Bliss

A pleasant surprise, something that
brings a smile to the face, a feeling of
well-being, a sense of peace and joy.
It is a feeling that is often fleeting,
but when it comes, it is a gift from
heaven.

It is a feeling that is often fleeting,
but when it comes, it is a gift from
heaven. It is a feeling that is often
fleeting, but when it comes, it is a
gift from heaven. It is a feeling that
is often fleeting, but when it comes,
it is a gift from heaven.

A blissful moment, a moment of pure
joy, a moment of peace and happiness.
It is a moment that is often fleeting,
but when it comes, it is a gift from
heaven. It is a moment that is often
fleeting, but when it comes, it is a
gift from heaven.

And a feeling that is often fleeting,
but when it comes, it is a gift from
heaven. It is a feeling that is often
fleeting, but when it comes, it is a
gift from heaven. It is a feeling that
is often fleeting, but when it comes,
it is a gift from heaven.

In Blissful Moments

1. FEJEZET.

A francia nyelv hangjai.

A francia nyelv írására használt betűknek 1. szokott sorrendje a következő: *a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, x, y, z.* Ezek közül *a, e, i, o, u, y* magánhangzói, a többiek mássalhangzói jelek.

Magánhangzók.

a. E betűnek háromféle olvasása van: 2.

a) úgy hangzik, mint a német *a* ezen szavakban: *Wand, hatte, Amt*, tehát jelentékenyen magasabb, mint a magyar *a*. Az átírásban egyszerűen *a*-val jelöljük: **ami** (*ami*) barát, **dame** (*dam*) hölgy.

β) úgy hangzik, mint a német *a* ezen szavakban: *war, bar, malen*, tehát szintén valamivel magasabb, mint a magyar *á*. Az átírásban *ā*-val jelöljük: **gare** (*gār*) pályaudvar, **barre** (*bār*) rúd.

γ) ha $\wedge$ (accent circonflexe) jel van rajta, úgy hangzik, mint a magyar *á*; átírása: *â*: **âne** (*ân*) szamar, **pâtre** (*pâtr*) pásztor.

e. α) szó elején vagy közepén, ha két mással-3. hangzó követi, vagy szóvégi **t, l** előtt, úgyszintén, ha $\grave{}$ (accent grave), vagy $\wedge$ (accent circonflexe) jel van rajta, nyíltan és szélesen hangzik, mint a német *ä* ezen szavakban: *ärmer, wäre*, tehát nem egészen oly nyíltan, mint a magyar *e* e szóban: *kelepcze*. Átírása, ha rövid: *ä*, ha hosszú: *ǟ*: **espère** (*äszpär*) remélj! **prête** (*prät*) kölcsönözz! **bel** (*bäl*) szép.

β) ha $\acute{}$ (accent aigu) jel van rajta, továbbá -er, -ez szóvégi hangcsoportokban úgy hangzik, mint a magyar *e* e szavakban: *nem, szegény*, vagy a német *e* a *Gebet, leben* szavakban. Átírása, ha rövid: *ē*, ha hosszú: *ē̄*: **été** (*ētē*) nyár, **égalité** (*égalitē*) egyenlőség, **parler** (*parlē*) beszélni, **nez** (*nē*) orr.

γ) ha szó belsejében csak egy magánhangzó következik reá, továbbá egytagú szók végén úgy hangzik, mint nagyon röviden és futólagosan ejtett ő, átírásban: **ő**: **lever** (*lővĕ*) emelni, **me** (*mĕ*) engem, **nekem**, **te** (*tĕ*) téged, **neked**.

δ) többtagú szók végén teljesen hangtalan: **père** (*pār*) atya, **malade** (*malad*) beteg.

4. **i** úgy hangzik, mint a magyar **i**. Átírása, ha rövid: *i*, ha hosszú: *ī*.
5. **o**. α) zártan, inkább előretolt, mint nyitott ajkakkal hangoztatva, tehát mint a magyar **o** (*homok*, *komoly*) szavakban, de lehet hosszú is, annélkül, hogy hangszínezetben a magyar hosszú ó-val egybeesnék. Átírása, ha rövid: *o*, ha hosszú: *ō*: **obéir** (*obĕir*) engedelmeskedni, **ose** (*ōz*) merészel.
β) nyiltabban, mint a magyar **o**, úgy hogy egy kissé a magyar **a** felé hajlik. Átírása, ha rövid: *o*, ha hosszú: *ō*: **porte** (*port*) ajtó, **fort** (*fōr*) erős.
6. **u** úgy hangzik, mint a magyar **ü**. Átírása, ha rövid: *u*, ha hosszú: *ū*: **utile** (*ūtil*) hasznos, **mur** (*mūr*) fal.
7. **y** úgy hangzik, mint **i**.

Összetett magánhangzók.

8. **ai** rendszeren *ā* vagy *ā̄*, szó végén *ē*: **aime** (*ām*) szeress, **aimable** (*āmabl*) szeretetreméltó, **gai** (*gĕ*) vidám.
9. **ei** mindig *ä* vagy *ā̄*: **reine** (*rān*) királynő, **peine** (*pān*) fáradság, nehézség.
10. **au** és **eau** mindig *o* vagy *ō*: **taupe** (*tōp*) vakond, **eau** (*ō*) víz, **peau** (*pō*) bőr.
11. **ou** úgy hangzik, mint magyar **u**. Átírása, ha rövid: *u*, ha hosszú: *ū*: **vous** (*vu*) ön, **tour** (*tūr*) torony.
12. **eu** és **oeu** α) úgy hangzik, mint a magyar **ö** e szavakban: *öröm*, *ökör*, tehát zártan, azonban lehet hosszú is, annélkül, hogy a magyar hosszú ő-vel egybeesnék. Átírása, ha rövid: *ö*, ha hosszú: *ō*: **peu** (*pō*) kevés, **neveu** (*nĕvō*) unokatestvér.
β) nyiltán és szélesen, tehát nyitottabb ajkakkal, mint a magyar **ö**. Átírása, ha rövid: *ö*, ha hosszú: *ō*: **jeune** (*zsön*) fiatal, **peur** (*pōr*) félelem, **soeur** (*szōr*) nővér, **oeuf** (*öf*) tojás.
13. **oi** úgy ejtendő, mint *oa* egy szótagban, úgy

hogy az **o** csak gyengén hallatszik: **moi** (m^öa) én, **voile** (v^öal) fátyol.

ay, oy, ha rájuk hangoztatott magánhangzó 14. következik úgy ejtendők, mint **áj**, illetőleg **őaj**: **payer** (p^äj^ē) fizetni, **noyau** (n^öaj^ö) mag.

ui egyszótagba ejtendő mint **üi**: **nuit** (n^üi) éjszaka. 15.

uy úgy ejtendő mint **üij**: **appuyer** (ap^üij^ē) tá-16. masztani.

Orrhangusított magánhangzók.

Ha valamely magánhangzóra vele egy szótagot 17. képező **m** vagy **n** következik, akkor az **m**, **n** maga nem hangzik, hanem az előtte levő magánhangzó ejtetik úgy, hogy a hangrezgést okozó levegőnek egy része az orrnyíláson át távozik. Az orrhangú a-nál a magyar **a** (*kalap, szabad!*) az orrhangú e-nél a magyar nyílt **e** (*szellem, emelet!*) az alaphang. Az átírásban **ā** = orrhangú a, **ē** = orrhangú e, **ō** = orrhangú o, **ö** = orrhangú ö. Részletezve:

am, an, en, em = **ā**: **ambre** (ābr) ambra, **angle** 18. (*āgl*) szög, **employer** (āpl^öaj^ē) használni, **entendre** (ātādr) hallani.

aim, ain, eim, ein = **ē**: **faim** (fē) éhség, **pain** 19. (*pē*) kenyér, **plein** (plē) tele.

im, in = **ē**: **important** (ēportā) fontos, **fin** (fē) 20. finom.

ien = **jē**: **bien** (bjē) jól, **chien** (sjē) kutya. Néha 21. **ien** = **īā** (rövid i-vel): **oriental** (orīatal) keleti.

om, on = **ō**: **ombre** (ōbr) árnyék, **content** (kōtā) 22. megelégedett.

oin = **ōē** (nagyon röviden ejtett o-val): **soin** 23. (*szōē*) gond, **coin** (kōē) sarok, szöglet.

um, un, eun = **ō**: **parfum** (parfō) illat, **commun** 24. (*komō*) közönséges, **jeun** (a zsō) éhgyomorra, étlen.

Ha az **m** vagy **n** kettőzve (mm, nn) áll valamely szóban, akkor az orrhang helyett egyszerű nyílt magánhangzó ejtendő: **immensité** (imāszitē) mérhetetlenség, **ennemi** (än'mi) ellenség, **bonne** (bon) jó.

Mássalhangzók.

A mássalhangzók közül a következőknek ki-ejtését szükséges külön megbeszélni.

c e, i, y előtt úgy hangzik, mint a magyar **sz**, 26. különben mindig, mint **k**: **ceci** (sz^öszi) ez, **ici** (iszi)

itt, **placer** (plaszē) helyezni, **cigne** (sziny) hattyú, **camarade** (kamarad) bajtárs, **cœur** (kőr) szív, **cure** (kürē) plébános, **actrice** (aktrisz) színésznő.

27. ç (, = cédille) csakis a, o, u előtt írva, úgy ejtendő, mint magyar sz: **garçon** (garszō) fiú, **plaça** (plaszā) helyezé, **reçut** (röszü) kapott.

28. ch rendszeren úgy hangzik, mint magyar s (német [ch]), gyakran azonban, mint k: **chameau** (samō) teve, **chien** (sjē) kutya, **écho** (ēko) visszhang, **chrétien** (krētīē) keresztény.

29. g α) e, i, y előtt úgy hangzik, mint magyar zs, különben mindig mint magyar g: **manger** (māzsē) enni, **genou** (zsōnu) térd, **gilet** (zsilā) mellény, **gymnastique** (zsimnastik) torna, **gant** (gā) keztyű, **gronder** (grōdē) morogni, **aigu** (āgū) éles.

β) Hogy a g-nek a, o, u- előtt is zs hangja legyen, néma e-t kell utána írni: **mangea** (māzsa) evett, **mangeons** (māzsō) együnk! **gageure** (gazsūr) fogadás.

γ) Hogy a g, e, i előtt is megtartsa g ejtését, utána néma u irandó: **guerre** (gār) háboru, **guider** (gidē) vezetni.

30. gn úgy ejtendő mint a magyar ny az **anya**, **kánya** szavakban: **ignorer** (inyorē) nem tudni, **ivrogne** (ivrony) iszákos.

31. h α) lehet egészen néma, amikor a vele kezdődő szót úgy tekinthetjük, mintha magánhangzón kezdődnék: **homme** (om) ember,

β) úgy vehető, mint gyenge lehelet a következő magánhangzó előtt (de távolról sem oly erős, mint a magyar h), ez esetben mássalhangzóul számít; átírva: ' : **haut** ('ō) magas.

32. j mindig úgy hangzik mint magyar zs; **jardin** (zsardē) kert, **joli** (zsolí) csinos.

33. l rendes kiejtése mellett van j-s kiejtése is a következő szótagokban: **aïl** (aj), **aïll** (ajj), **eïl** (äj), **eïll** (äj), **euïl** (öj), **euïll** (öjj), **ueïl** (őj), **ueïll** (őjj), **ill** (ijj): **travail** (travaj) munka, **travailler** (travajjē) dolgozni, **sommeil** (szomāj) álom, **feuille** (főjj) levél, **cercueil** (szärköj) koporsó, **cueïllir** (kőjjir) szedni **grenouille** (grōnujj) béka, megjegyzendő: **oeil** (őj) szem, **oeillet** (őjjä) szegfű.

34. q magányhangzó előtt mindig qu rendszeren úgy hangzik mint k, néha mint kú (nagyon rövid u-val): **cinq** (szēk) öt, **quatre** (katr) négy, **équateur** (éküatör) egyenlítő.

s a) szó elején, mássalhangzó után, **35.**
valamint ha kettőzve van, úgy hangzik, mint a
magyar **sz**: **savoir** (*szavőar*) tudni, **penser** (*pászšē*)
gondolni, **moisson** (*mőasiő*) aratás.

β) két magánhangzó közt mint magyar **z**:
maison (*másző*), **pesant** (*pőzā*) súlyos.

t rendes! t hangja mellett a **-tion**, **-tience**, **-tie** **36.**
főnévképzőkben, a **-tial**, **-tiel**, **-tient** melléknévi vég-
zetekben úgy hangzik mint **sz**: **portion** (*porszjő*)
rész, de **nous portions** (*nu portiő*) mi vittünk (ige!),
partial (*parszjal*) részreahló, **démocratie** (*děmo-
kraszī*) demokrácia, **patience** (*paszjās*) türelem.

x a) mint **ksz**: **fixer** (*fiksšē*) megállapítani, sat. **37.**

β) mint **gz**: **examiner** (*ägzaminē*) megvizsgálni,
sat.

γ) mint **sz**: **six** (*szisz*) hat, **soixante** (*szőaszāt*)
hatvan,

δ) mint **z**: **deuxième** (*dőzjām*) második, sat.

z mint magyar **z**: **zèle** (*zāl*) buzgóság, igyekezet. **38.**

A következő mássalhangzók: **d**, **g**, **p**, **t**, **s**, **x**, **z** **39.**
szó végén rendszeren hangtalanok, **c** is, ha előtte
mássalhangzó van: **rond** (*rō*) kerek, **long** (*lō*) hosszú,
loup (*lu*) farkas, **content** (*kōtā*) megelégedett, **souris**
(*szurī*) egér, **noix** (*nōa*) dió, **nez** (*nē*) orr.

Hasonlóan néma az igeszemélyrag **ent**: **ils**
portent (*il port*) ők visznek.

A francia nyelv nem szereti magánhangzók **39.**
összetalálkozását a kiejtésben. Ezért a szó végén
levő néma mássalhangzót rendszeren a következő szó
elejéhez ejti, ha az illető szó magánhangzón kezd-
ődik. Ez esetben a **d** **t**-nek, az **s** és **x** **z**-nek
hangzik: **grand homme** (*grā-tom*) nagy ember, **trois**
arbres (*trōa-zarbr*) három fa, **heureux enfant** (*örő-
zāfā*) boldog gyermek.

A **-br**, **-pre**, **-dre**, **-tre**, **ble**, **-vre** végű szavakban, **40.**
ha rájuk magánhangzóval kezdődő szó következik,
a **br**, **pr**, **dr**, **tr**, **pl**, **vr** hangcsoport a következő szó
elejére vitetik: **aimable enfant** (*āma-blāfā*) kedves
gyermek, **prendre un billet** (*prā-drō-bijjā*) jegyet
váltani.

A néma e-re végződő egytagú szók, mint **je** (*én*), **41.**
te (*téged*, *neked*), **que** (*hogy*) sat. magánhangzón
kezdődő szavak előtt rendszeren elvesztik e-jüket
és helyette ' kihagyási jelet kapnak: **je parle**
(*zső parl*) beszélek, de **j'aime** (*zsām*) szeretek, **qu' il**
aille (*kil-ajj*) hadd menjen, sat.

42. A francia nyelvben a **hangsúly** mindig a szó utolsó kiejtett szótagján van (tehát sohasem a szó végi néma e-n): **maison** (mäzõ) ház szóban az **o**, **partirent** (partír!) elutaztak szóban az **i** hangsúlyos.

43. A fentebb említett ' kihagyási jelen kívül még a következő jeleket kell tekintetbe vennünk:

^ (*accent circonflexe*) állhat bármely magánhangzón az y kivételével: â, ê, î, ô, û.

\ (*accent grave*) csak a-n és e-n: à, è.

ˊ (*accent aigu*) csak e-n: é.

- (*kötőjel*) kérdő igealakokban ige és személyes névmás, továbbá parancsoló mód és névmás között, valamint összetett szavakban is használatos:

parleras-tu (parlõra-tü) fogsz beszélni?

donne-moi (don-mõa) adj nekem! **chef-d'oeuvre** (sü-dõvr) mestermű

** jelet akkor teszünk valamely magánhangzóra, ha azt akarjuk kitüntetni, hogy az előtte levő magánhangzóval nem tartozik össze, hanem külön ejtendő: **haïr** ('aïr) gyűlölni, **aiguë** (ägü) éles [aigunek nőneme. Az e-n azért áll ..-jel, mert az u kiejtendő, nem pedig egyszerű írásjel mint a 29. §-ban láttuk.]

Jegyzet. Az **i** magánhangzó, mint már több eddig felhozott példából látható, gyakran egy szótagot képez a reá következő magánhangzóval és majdnem teljesen j-nek ejtetik: **premier** (prõmjē) első, **lieu** (ljõ) hely, **chien** (sjē) kutya.

Helyesírási szabályokat, valamint különös helyesírási szavakat jegyzékbe foglalva a függelék tartalmaz.

A l a k t a n.

2. FEJEZET.

A főnév és névelő.

44. A francia főnevek nemük szerint *hímneműek* (masculin) vagy *nőneműek* (féminin).

45. A **határozott névelő** az egyesszámban hímnemű szavak előtt **le** (lõ), nőneműek előtt **la**.

Ha az illető szó magánhangzóval vagy néma h-val kezdődik, akkor a névelő mindkét nemben l' (az e, illetőleg a kiesik):

père (pār) atya	le père (lő pār) az atya
mère (mār) anya	la mère (la mār) azanya
homme (om) ember (h.)	l'homme (lom) az ember
ombre (ōbr) árnyék (n.)	l'ombre (lōbr) az árnyék

A határozatlan névelő hímnemben un (mássalhangzó előtt ō, magánhangzón, vagy néma h-val kezdődő szó előtt ön) nőnemben une (ün):

un père (ō pār) egy atya	une mère (ün mār) egy anya
une homme (ön om) egy ember	une ombre (ün ōbr) egy árnyék

A többesszám képzése.

A határozott névelő többesszáma mindkét nemben les (lā, magánhangzóval, vagy néma h-val kezdődő szavak előtt lāz!)

A főnevek rendes többesszámképzője néma (ki nem ejtett) s (mely csakis magánhangzón kezdődő szóhoz átvonva hangzik z-nek):

le père (lő pār) az atya	les pères (lā pār) az atyák
l'homme (lom) az ember	les hommes (lāzom) az emberek
la mère (la mār) az anya	les mères (lā mār) az anyák
l'oie (lōā) a lúd	les oies (lāzōā) a ludak.

Azon főnevek, melyek már az egyesszámban s, x, z-re végződnek, többesragot nem kapnak.

le fils (lő fisz!) a fiú	les fils (lā fisz) a fiúk
la voix (la vōa) a hang	les voix (lā vōa) a hangok
le nez (lő nē) az orr	les nez (lā nē) az orrok.

A rendes s helyett x-t kapnak:

α) az au, eau és eu végzetű főnevek:

le noyau (lő nōajō) a mag	les noyaux (lā nōajō) a magvak
le chameau (samō) a teve	les chameaux (samō) a tevék
le feu (lő fō) a tűz	les feux (lā fō) a tüzek.

49.

β) az **ou** végűek közül a következők: **bijou** (*bizsu*) ékszer, **chou** (*su*) káposzta, **glouglou** (*gluglu*) kotyogás, **joujou** (*zsuzsu*) játékszer, **caillou** (*kajju*) kavics, **gonou** (*zsönu* vagy *zsnu*) térd, **hibou** (*ibu*) bagoly, **pou** (*pu*) tetű (valamennyi hímnemű). Többes: **les bijoux** (*lā bizsū*) az ékszerek, sat.

γ) az **al** végzetű főnevek, melyek a többesszám-ban **aux** végzetet mutatnak:

le cheval (<i>lő sval</i>) a ló	les chevaux (<i>lā svō</i>) a lovak
l'animal (<i>lanimal</i>) az állat	les animaux (<i>lāzanimō</i>) az állatok
le mal (<i>lő mal</i>) a baj	les maux (<i>lā mō</i>) a bajok.

50. Egyéb, különösen idegen szavakra vonatkozó szabályokat mellőzve, mint többé kevésbé a rendestől eltérő többesképzések megjegyzendők a következők:

le bal (<i>lő bal</i>) a bál	les bals (<i>lā bal</i>) a bálók
le carnaval (<i>lő karnaval</i>) a farsang	les carnivals a farsangok
le cal (<i>lő kal</i>) a tyúkszem	les cals (<i>lā kal</i>)
le chacal (<i>lő sakal</i>) a sakál	les chacals (<i>lā sakal</i>)
le pal (<i>lő pal</i>) a karó	les pals (<i>lā pal</i>)
le régal (<i>lő régal</i>) a lakoma	les régals (<i>lā régal</i>).

(E hat szó 49. §. γ pontja alól tesz kivételt!)

le bail (<i>lő baj</i>) a bérlet	les baux (<i>lā bō</i>)
le travail (<i>lő travaj</i>) a munka	les travaux (<i>lā travō</i>)
le corail (<i>koraj</i>) a korall	les coraux (<i>korō</i>)
le vantail (<i>vataj</i>) ajtószárny	les vantaux (<i>vātō</i>)
l'email (<i>émaj</i>) máz	les émaux (<i>ēmō</i>)
le vitrail (<i>vitraj</i>) templomablak	les vitraux (<i>vitrō</i>)
le soupirail (<i>szupiraj</i>) szellőző nyílás	les soupiraux (<i>szupirō</i>).

(Egyéb ail végzetűek rendszeren s-szel képezik a többesszámot!)

le betail (<i>bētaj</i>) barom	les bestiaux (<i>bāsztiō</i>)
l'oeuf (<i>öf</i>) tojás (h.)	les oeufs (<i>lāz-ō!</i>)
le boeuf (<i>böf</i>) ökör	les boeufs (<i>lā bö!</i>)
le ciel (<i>szajl</i>) az ég	les cieux (<i>szjō</i>)
l'oeil (<i>öj</i>) a szem (h.)	les yeux (<i>lāzjō</i>)

3. FEJEZET.

A melléknév.

Mint hogy a francia melléknév azon főnévvel, 60. melyhez tartozik, nemben és számban egyezik, azért a legtöbb melléknévnek külön alakja van a *nőnemre*, és külön alakja a *hímnemre*; e tekintetben eltérés csak akkor nincsen, ha a melléknév már a hímnemben *néma e-re* végződik: *le père est triste* (*lő-pār-ä-triszt*) az atya szomorú, *la mère est triste* (*la-mār-ä-triszt*) az anya szomorú. [*est* = van, *németül* *if!*]

A nőnem képzése.

Ha a melléknév hímnemű alakja nem végződik 61. néma e-re, akkor a nőnemben külön *néma e-t* vesz föl, amely esetben a néma mássalhangzó, melyre esetleg a hímnem végződött újra hangzatossá válik, ha pedig a hímnem valamely magánhangzón végződik, akkor az megnyúlik:

<i>h.</i> : grand (<i>grā</i>) nagy	<i>n.</i> : grande (<i>grād</i>)
long (<i>lō</i>) hosszú	longue (<i>lōg</i>)
petit (<i>pōti, pti</i>) kicsiny	petite (<i>pōtit, ptit</i>)
français (<i>frāszā</i>) francia	française (<i>frāszāz</i>)
romain (<i>romē</i>) római	romaine (<i>romān</i>)
gris (<i>grī</i>) szürke	grise (<i>grīz</i>)

Némely melléknevekben a nőnem néma e-jének 62. felvétele mellett egyéb változások is történnek

α) *n*-végzetüeknél az orrhang megszűnése:

<i>h.</i> : romain (<i>romē</i>) római	romaine (<i>romān</i>)
brun (<i>brō</i>) barna	brune (<i>brün</i>)
fin (<i>fē</i>) finom	fine (<i>fin</i>)

β) az *ien* végű melléknevek az *n-t* megkettőztetik:

italien (<i>italjē</i>) olasz	italienne (<i>italjān</i>)
ancien (<i>āszjē</i>) régi	ancienne (<i>āszjān</i>)

γ) az *eux* végűek *euse*, az *f*-végzetűek *ve* végzetet mutatnak a nőnemben:

fameux (<i>famō</i>) híres	fameuse (<i>famōz</i>)
heureux (<i>örō</i>) boldog	heureuse (<i>örōz</i>)
vif (<i>vif</i>) élénk	vive (<i>vīv</i>)
neuf (<i>nōf</i>) új	neuve (<i>nōv</i>).

63. További szabályok helyett felsoroljuk a következő többé kevésbé sajtáságos képzéseket, a nőnemet mindjárt a hímnem után írva:

cruel, cruelle (*krüäl*) kegyetlen. (Az *-el* végzetűek rendszeren így!)

pareil, pareille (*paräj, paräj*) egyenlő, hasonló,
jumeau, jumelle (*zsümö, zsümäl*) iker,
jentil, jentille (*zsäti! zsätij*) kedves, jóviseletű, csinos,

bon, bonne (*bö, bon*) jó,

sot, sotté (*szö, szöt*) ostoba,

muet, muette (*müä, müät*) néma,

complet, complète (*köplä, köplät*) teljes,

discret, discrète (*diszkrä, diszkrät*)

concret, concrète (*kökrä, kökrät*),

inquiet, inquiète (*ëkjä, ëkjät*) nyugtalan,

secret, secrète (*szökrä, sökrät*) titkos,

étranger, étrangère (*ëträzsë, ëträzsär*) idegen

fier, fière (*fjär! fjär*) büszke,

amer, amère (*amär! amär*) keserű,

cher, chère (*sär! sär*) kedves, drága,

sec, sèche (*szäk, szäs*) száraz,

blanc blanche (*blä, bläs*) fehér,

franc, franche (*frä, fräs*) őszinte, nyílt,

franc, franque (*frä, fräk*) frank (fränfiöld)

turc, tu que (*türk, türk*) török,

grec, grecque (*gräk, gräk*) görög,

public, publique (*püblük, püblük*) nyilvános,

caduc, caduque (*kadük, kadük*) düledező,

bref, brève (*bräf, bräv*) rövid,

malin maligne (*malë, maliny*) rosszindulatú,

bénin, bénigne (*bënë, bëniny*) jóindulatú,

frais, fraîche (*frä, fräs*) friss, üdítő,

jaloux, jalouse (*zsalu, zsalüz*) féltékeny,

roux, rousse (*rü, rüsz*) vörös, rőt,

faux, fausse (*fö, fösz*) hamis, hibás,

doux, douce (*dü, düsz*) édes.

64. Kétféle alakjuk van a hímnemben a következő mellékneveknek:

h : mou, mol (*mu, mol*)

fou, fol (*fu, fol*)

beau, bel (*bö, bäl*)

nouveau, nouvel (*nuvö, nuväl*)

vieux, vieil (*vjö, vjäj*)

n : molle (*mol*) puha, lágy

folle (*fol*) bolond

belle (*bäl*) szép

nouvelle (*nuväl*) új

vieille (*vjäj*) öreg

Ezek közül a hímnemek I-re végződő alakja csakis magánhangzóval vagy néma h-val kezdődő főnevek előtt áll: **un bel enfant** (õ bäl äfä) = egy szép figyermek, **un vieil homme** (õ vjäjjom) = egy öreg ember.

A melléknevek többesszáma.

A melléknevek a többesszámukat a főnevek 65. mintájára képezik, általában s-szel.

Megjegyzendő, hogy

α) az **eau** végű hímnemű alakok többesszámukat x-szel képezik: **nouveaux** (nuvõ), **beaux** (bõ), [de **bleu** (blõ) kék, többes: **bleus** (blõ!)]

β) azon melléknevek, melyek a hímnem egyes számában -al-re végződnek, a hímnem többesszámában többnyire **aux** végzetet mutatnak:

E.: égal (h) **égale** (n) **T.: égaux** (h) **égales** (n)
egyenlő

brutal (h) **brutale** (n) **brutaux** (h) **brutales** (n)
durva

Némely mellékneveknél azonban az -al végzet 66. a többesszám hímnemében is tartja magát:

E.: fatal (h.) **fatale** (n.) **T.: fatals** (h.) **fatales** (n.)
végzetes

γ) A 64. §. alatt felemlített melléknevek a hímnem többesszámát mindig az első alakból képezik.

A melléknevek fokozása.

A *középfokot* úgy képezzük, hogy az *alapfok* 67. elé a **plus** (plü) = inkább, több, jobban, határozót teszszük, a *felső fokot* pedig úgy, hogy a *középfok* elé a határozott névelőt helyezzük:

Alapfok: **grand, grande** (grã, gräd) nagy.

Középfok: **plus grand, plus grande** nagyobb.

Felsőfok: **le plus grand, la plus grande** a legnagyobb.

Többesszámában:

Alapfok: **grands, grandes** (grã, gräd) = nagy(ok).

Középfok: de*) plus grands, de*) plus grandes
= nagyobb.

Felsőfok: les plus grands, les plus grandes =
a legnagyobb(ak).

68. Néhány melléknév eltér a fokozásnak ezen rendes módjától:

<i>Alapfok</i>	<i>Középfok</i>	<i>Felsőfok.</i>
h.: bon (bō) jó	meilleur (mäjjör)	le meilleur
n.: bonne (bon)	meilleure (mäjjör)	la meilleure
h.: mauvais (movā) rossz	pire (pīr)	le pire
n.: mauvaise (mo- vāz)	pire (pīr)	la pire
h.: petit**) (p'ti) csekély	moindre (mōēdr)	le moindre
n.: petite (p'tit)	moindre (mōēdr)	la moindre

69. Összehasonlításra szolgál még a **moins** (mōē) kevésbé — és az **aussi** (oszi) ép oly, oly — határozó is: **moins beau** (mōē bō) kevésbé szép, **le moins beau** (lō mōē bō) legkevesbé szép; **aussi grand** (oszi grā) oly nagy sat.

70. Az összehasonlításnál a magyar **-nál, -nél** rag, vagy a **mint** kötőszó a francziában **que**-vel fejezhető ki: **la rose est plus belle que l'oillet** (la rōz ä plü bäl kō l'ōjjä) a rózsa szebb mint a szegfű.

4. FEJEZET.

A határozó szó.

71. A határozó szók között vannak egyszerűek, összetettek és képzetek.

Egyszerűek: très (trä) nagyon

*) Ha a melléknév felső foka nem mintjelző, hanem mint állítmány van a mondatban, akkor a **de** (dō) szócska elmarad: **de plus grands arbres** (dō plü grāz arbr) nagyobb fák. Azonban: **ces arbres sont plus grands que la maison** (szāz abr szō plu-grā kō la mājō) ezek a fák magasabbak, mint a ház [ces = ezek a . . . , sont = vannak (fűnd), que (kō) mint].

) A **petit melléknévnek *kicsiny* értelemben rendes fokozása is van: **plus petit** = kisebb sat.

trop (*tro*) túlságos, túlságosan
peu (*pō*) kevés, kevésse.

Összetettek: **tout à coup** (*tutaku*) hirtelen
tout de suite (*tu dō sūit*) azonnal sat.

A melléknevekből rendszeren **ment** (*mā*) képzővel 72. keletkeznek határozók, még pedig úgy, hogy e képzőt a melléknév *nőnemű* alakjához csatoljuk:

courageux (*kurazsō*) bátor, **courageusement** (*kurazsōz'mā*) bátran; **lent** (*lā*) lassú, **lentement** (*lāt'mā*) lassan, azonban magánhangzó után a nőnem-képző -e el is maradhat: **joli** (*zsolī*) csinos, **joliment** (*zsolimā*) csinosan, **aisé** (*āzē*) könnyű, **aisément** (*āzēmā*) könnyen.

Mint különös esetek megjegyzendők: 73.

α) némely -e végű melléknevek a határozói rag előtt *l*-t vesznek végső *e*-jükre: **commode** (*komod*) kényelmes, **commodément** (*komodēmā*) kényelmesen; **conforme** (*kōform*) megegyező, megfelelő, **conformément** (*kōformēmā*) megfelelően.

β) az -ent és -ant végű két vagy többtagú melléknevek e végzeteket a határozó képzővel összevonják: **ent + ment = emment** (*amā!*), **ant + ment amment** (*amā*): **prudent** (*prūdā*) okos, **prudemment** (*prūdamā*) okosan; **élégant** (*ēlēgā*) elegáns, csinos, **élégamment** (*ēlēgamā*).

γ) némely melléknévnek hímnemű alakja egyszerűen határozóul is használható: **fort** (*fōr*) erős, erősen, **clair** (*klār*) világos, világosan, **juste** (*zsüszt*) igaz, helyesen, ily kifejezésekben **voir clair** (*vōār klār*) világosan, tisztán látni; **chanter juste** (*sātē zsüszt*) helyesen énekelni.

A határozók fokozása.

A határozók fokozása ugyanoly módon történik 74. mint a mellékneveké:

joliment = csinosan, **plus joliment** = csinosabban, **le plus joliment** = a legcsinosabban.

Vannak azonban határozók, melyek ezen szabály-75. tól eltérnek:

<i>Alapfok</i>	<i>Középfok</i>	<i>Felsőfok</i>
bien (<i>bjē</i>) jól, na- gyon	mieux (<i>mjō</i>) jobban, inkább	le mieux
mal (<i>mal</i>) rosszul	pis (<i>pī</i>)	le pis
peu (<i>pō</i>) kevés, ke- véssé	moins (<i>mōē</i>) keve- sebb, kevésbbé	le moins
beaucoup (<i>bōku</i>) sok, nagyon	plus (<i>plū</i>) több, in- kább	le plus

5. FEJEZET.

Viszonyszók.

76. A francia főnév a többesragon kívül semmiféle viszonyragot nem vesz fel, még tárgyragot sem: **la maison** = a ház, a házat; **les maison** = a házak, a házakat. Mint tárgy a főnév az ige után áll minden változás nélkül: **un homme vient** (*ōnom vjē*) egy ember jön; **je vois un homme** (*zsō vōazōnom*) egy embert látok (*vient* = jön, *je vois* = látok.)
77. Hely-, idő-, mód- és egyéb határozók képzésére szolgálnak a *viszonyszók* (prépositions), melyek mindig a főnév előtt állanak. A viszonyszók is lehetnek egyszerűek vagy összetettek.

Egyszerűek:

78. **de** (*dō*) magánhangzóval vagy néma h-val kezdődő szó előtt *d'*.

E viszonyszó a határozott névelővel összeolvad: (*de le*) = **du**, (*de les*) = **des** (*dā*); a nőnemű névelő, továbbá az egyesszámú rövidült l' hímnemű névelő előtt változatlan: **de la**, **de l'**.

Használatára vonatkozólag megjegyzendők egyelőre a következő esetek:

α) képez *birtokos jelzöt*, mely a francziában rendszeren a birtokszó után áll: **le toit de la maison** (*lō tōa dō la mājō*) = a ház fedele, **la tête du cheval** (*la tāt dū sval*) = a ló feje, **la main de l'homme** (*la mē dō lom*) = az ember keze, **les feuilles des arbres** (*lā főjj dāz arbr*) = a fák levelei, **les pensées d'un malheureux** (*lā pāszē dō malörō*) = egy szerencsétlennek gondolatai, **les œuvres de Voltaire** (*lāz ōvr dō voltār*) Voltaire művei.

β) határozatlanná teheti a főnevet: **le vin** (lő vē) a bor, **du vin** (dū vē) bor, **l'eau** (lō) a víz, **de l'eau** (dō lō) víz, **les oiseaux** (lāz ōazō) a madarak, **des oiseaux** (dāz ōazō) madarak, **la bière** (la bjār) a sör, **de la bière** (dō la bjār) sör. Például: **j'ai bu le vin** (zsē bū lő vē) megittam a bort; azonban: **j'ai bu du vin** = bort ittam [j'ai bu = ittam.]

Megjegyzendő, hogy ezen esetben pusztá de (d') áll névelő nélkül:

I. Mennyiséget jelentő szó után: **beaucoup de vin** (bōku dō vē) sok bor, — **beaucoup** = sok, — **peu de lait** (pō dō lā) kevés tej, — **peu** = kevés. **le lait** = a tej, — **assez de plumes** (aszē dō plüm) elég toll, — **assez** = elég, **la plume** = a toll, — **tant d'argent** (tā darzsā) annyi pénz, — **tā** = annyi, **argent** = pénz, **combien de maisons** (kōbjē dō māsō) hány ház? — **combien** = hány? mennyi? — **plus d'eau** (plü dō) több víz, — **plus** = több.

Kivételképen **bien** után **névelővel**: **bien des hommes** (bjē dāzom) sok ember.

A **plus** határozószóra vonatkozólag még megjegyzendők az ily kifejezések: **plus de fêtes, plus d'heureux jours!** = nincs többé (nem lesz többé) ünnep, nincs (nem lesz) többé boldog nap!

II. Ha a főnév előtt melléknév áll jelzőül: **de bon vin** = jó bor, **de belles fleurs** = szép virágok; ha tagadó szó előzi meg: **je n'ai pas d'argent** (zsō n'ē pā darzsā) nincs pénzem, — **je n'ai pas** = nekem nincs.

γ) képezhet helyhatározót a honnan? kérdésre **je viens du jardin** (zsō vjē dū zsardē) én a kertből jövök, — **je viens** = jövök, — **je viens de la gare** = a pályaudvarról jövök, **je viens de Paris** (zsō vjē dō Parī) Párizsból jövök, **j'ai reçu cela de Pierre** (zsē rōszū szla dō Pjār) én azt Pétertől kaptam, **j'ai reçu** = kaptam. **cela** = azt, — **je parle de Jules** (zsō parl dō Zsül) én Gyuláról beszélek, — **je parle** = beszélek.

δ) **Eszközhatározót** a mivel? kérdésre: **il me piqua de sa fourche** (il mō pika dō sza furs) ő engem megszúrt villájával, — **il** = ő, **me** = engem, **piqua** = megszúrt, **fourche** = vasvilla, **sa fourche** = vasvillája (seine Gabel).

à e viszonyzó is összeolvad a hímnemű **le 79.** névelővel és a többesszámú határozott névelővel:

(à le) = **au** (ō), (à les) = **aux** (ō, magánhangzó és néma h előtt ōz...)

E viszonyzó képezhet:

a) *részeshatározót a kinek? minek? kérdésekre:*
à Jules (a Zsül) Gyulának, **à un ami** (a ön ami) egy barátnak, **à la mère** = az anyának, **à l'enfant** = a gyermeknek, **au chien** (ō sjē) a kutyának, **aux oiseaux** (ōz ōazō) a madaraknak.

β) *helyhatározót a hová? és hol? kérdésekre:*
à l'école (a lēkol) az iskolába, az iskolában, **à Paris** = Párizsba, Párizsban, **au jardin** = a kertbe, a kertben.

γ) *mód (eszköz) határozót: à coups de massue* (a kup dō maszū) buzogány ütésekkel, — *le coup* = az ütés, *la massue* = a buzogány.

δ) *időhatározót a mikor? kérdésre: à midi* = délben, — *midi* = dél, — *à une heure* (a ün ōr) egy óraker, — *heure* = óra, — **au quatorzième siècle** (ō katorzjām szjākl) a tizennegyedik században, — *quatorzième* = tizennegyedik, *le siècle* = a század.

80. **dans** (dā) képez *helyhatározókat a hová? és hol? kérdésekre: dans la chambre* (dā la sābr) a szobába, a szobában, **dans un pot** (dāz ō po) egy fázékba, egy fazékban.

81. **en** (ā magánhangzó és néma h előtt ān...) képez:

a) *helyhatározót a hol? kérdésre: en Purgatoire* (ā pürgatōūr) a Purgatoriumban, **en son bec** (ā szō bāk) csőrében.

β) *időhatározót a mikorra? mennyi idő alatt? továbbá a mikor? kérdésre évszám előtt: en deux jours* (ā dō zsūr) két nap alatt, két nap múlva, — *deux* = kettő, *le jour* = a nap, **en 1898** (ā mil űi szā katr-vē diz űit) 1898-ban.

γ) *állapot- vagy körülményhatározót: en silence* (ā szilāsz) csendben, hallgatagon, — *le silence* = a csend, — **en bon maître** (ā bō mātr) jó tanítóként, mint a féle jó tanító, — *le maître* = a tanító.

82. **sur** (szür) képez *helyhatározót a hol? kérdésre: sur la table* = az asztalon, **sur l'arbre** = a fán, — *la table* = az asztal, *l'arbre* = a fa.

sous (szu, magánhangzó és néma h előtt szuz...) képez:

képez helyhatározót a *hol?* kérdésre: **sous la table**
= az asztal alatt, **sous un arbre** = egy fa alatt. 83.

<p>entre (<i>ātr</i>) parmi (<i>parmi</i>)</p>	}	<p>mindkettő között, közé érte- lemben képez helyhatározót a <i>hol? hová?</i> kérdésre: entre 84. amis (<i>ātr amī</i>) barátok közt, parmi les fleurs = a virágok között!</p>
--	---	--

pour (*pur*) ért számára névutóval fordítandó 85.
rendesen, azonban helyhatározót is képezhet a *hová?*
kérdésre: **pour la patrie** = a hazáért, **pour Jules** =
Gyula számára, Gyula részére, Gyulának, Gyuláért;
je partirai pour Paris (*zső partirē pur Parī*)
Párizsba fogok utazni, — **je partirai** = én fogok
utazni.

avec (*avāk*) képez társ- vagy eszközhatározót: 86.
avec Jules = Gyulával, **avec un plume** = egy tollal.

sans (*szā*, magánhangzó vagy néma h előtt 87.
szāz . . .) nélkül értelemben: **sans Jules** = Gyula
nélkül, **sans argent** (*szāzarzsā*) pénz nélkül.

par által: **par sa beauté** (*par sza bōtē*) szép- 88.
sége által. Körülmény határozó ily kifejezésekben:
ne sortez pas par ce vent (*nő szortē pā par szō vā*)
= ne menjen ki ebben a szélben, — **ne sortez pas**
= ne menjen ki, **ce** = ez, **le vent** = a szél. —

avant (*avā*) előtt értelemben (időhatározó) 89.
avant l'arrivée de Jean (*avā larivē de zsā*) János
megérkezése előtt, — **l'arrivée** = a megérkezés. —

devant (*dōvā*) „előtt, elé” értelemben (hely- 90.
határozó): **devant la maison** = a ház előtt, a
ház elé.

derrière (*därjār*) „mögött,” „mögé” értelemben 91.
(helyhatározó) **derrière la maison** = a ház mögött,
a ház mögé.

vers (*vār*) „felé” értelemben; képez hely- és 92.
időhatározót: **vers Paris** = Párizs felé, **vers midi**
= dél felé.

chez (*sē*, magánhangzó és néma h előtt *sēz* . . .) 93.
helyhatározót képez: **chez mon oncle** (*sē mon ōkl*)
nagybátyámnál, nagybátyám házánál, — **mon** = mein,
l'oncle = a nagybátya. —

94. **durant** (*dürā*)
pendant (*pādā*)
- { mindkettő időhatározót képez a *mily idő tartamig? mennyi ideig?* kérdésre: **durant sa vie** (*dürā sza vī*) élete folyamán, a míg élt — *la vie* = az élet — **pendant une heure** (*pādāt ün ōr*) egy óra hosszat.
95. **après** (*aprā*) „után“ értelemben: **après le souper** (*aprā lõ szupē*) = a vacsora után, — *le souper* = a vacsora, — **après trois heures** (*aprā trōaz ōr*) három óra után.
96. **dès** (*dā*)
depuis (*dōpūi*)
- { mindkettő „óta“ értelemben képez időhatározót: **dès l'aurore** (*dā lorōr*) hajnal óta, hajnaltól fogva, — *l'aurore* = a hajnal, — **depuis trois ans** (*dōpūi trōaz ā*) három év óta, — *an* = év;
97. **envers** (*āvār*) = „íránt“; **envers les enfants** (*āvār lāz āfā*) a gyermekek íránt.
98. **contre** (*kōtr*) = „ellen“ **contre nous** (*kōtrō nu*) ellenünk, — *nous* = wir, mi, **contre les français** (*kōtr lā frāszā*) a francziák ellen.
99. **malgré** (*malgrē*) = „daczára“, **malgré mon désespoir** (*malgrē mō dēzāszpōār*) kétségbeesésem daczára, — *le désespoir* = a kétségbeesés, **malgré moi** (*malgrē mōa*) magam daczára, akaratom ellenére, *moi* = én, magam —
100. **suiwant** (*szūivā*)
selon (*szōlō*)
- { mindkettő „szerint“, „megfelelőleg“ értelemben: **suiwant la règle** (*szūivā la rāgl*) a szabály szerint, **selon la croyance des anciens** (*szōlō la krōajāsz dāz āszjē*) a régiek hite szerint, — *la règle* = a szabály, *ancien* = régi.
101. **outré** (*ūtr*) = „túl, fölül“ értelemben: **outré mesure** (*ūtr mōžūr*) mértéken túl, mértéken fölül.
102. **sauf** (*szōf*)
excepté (*ākszāptē*)
- { mindkettő „kivételeve“, „hijával“ értelemben: **sauf les femmes et les enfant**

sauf (szōf)
excepté (äkszüptē)

(szōf lā fam ē lāz āfā) ki-
véve a nőket és gyerme-
keket, a nők és gyermekek
kivételével, **excepté Jules** =
Gyula kivételével, Gyulán
kívül.

Azon számos különféle viszony kifejezésére, **103.**
melyekben a magyar névutók szerepelnek, nem ele-
gendők az eddig felhozott egyszerű viszonzyszók. A
francia nyelv itt úgy segít magán, hogy határozó-
szókat, vagy alkalmas főneveket összeköt egyszerű
viszonzyszókkal. Így számos összetett viszonzyszó kelet-
kezik, melyek közül azonban csak a fontosabbakat
soroljuk fel, amennyiben a szótárak is elég utba-
igazítást adnak a legtöbbre vonatkozólag. Az ilyen
összetett viszonzyszókat rendszeren a **de** vagy **à** viszony-
szó kapcsolja össze a következő főnévvel:

à cause de (à kōz dō) = miatt: **à cause**
du grand vent (à kōz dü grā vā) a nagy szél miatt.

à côté de (a kōtē dō) = mellett, oldalánál.

auprès de (ōprā dō) = mellett, oldalánál:
auprès de mon père (ōprā dō mō pār) atyám mellett,
atyám oldalánál.

à force de (a forsz dō) = által: **à force de**
forger (a forsz dō forgē) kovácsolás által, — **forger**
= kovácsolni.

au-dessus de (ō dōszū dō) = fölött, fölé.

au-dessous de (ō dōszu dō) = alatt, alá.

autour de (ōtūr dō) = körül, körött, köré.

au milieu de (ō miljō dō) = közepén, középett.

au lieu de (ō ljō dō) = helyett.

vis-à-vis de (vizavī dō) = szemben, átellenben.

d'après (daprā) = szerint, után.

de chez (dō sē) = -tól, -től; **de chez mon**
oncle (dō sē mon ōkl) nagybátyámtól, nagybátyám
házától.

près de (prā dō) = mellett; -hoz, -hez közel.

le long de (lō lō dō) = hosszában, mentében:

le long de la rivière (lō lō dō la rivjār) = a folyó
hosszában, a folyó mentében.

loin de (lōē dō) = távol, **loin de ma patrie** (lōē
dō ma patrī) távol hazámtól.

jusqu'à (zsüsška) = -ig; hely- és időhatározó-
kat képez a **meddig?** kérdésre: **jusqu'au pont**

(*zsüszkōpō*) a hidig; *jusqu'à trois heures* (*zsüszka trōazōr*) három óráig.

par rapport à (*par rapōr a*) = képest, viszonyítva: **par rapport à sa grandeur** (*par rapōr a sza grādōr*) = a nagyságához viszonyítva, nagyságához képest.

quant à (*kāt a*) = illetőleg, a mi illeti: **quant à Jules** (*kāt a zsül*) = Gyulát illetőleg, ami Gyulát illeti . . . sat.

6. FEJEZET.

N é v m á s o k.

a) Személyes névmások.

104. A francziában kétféle személyes névmásokat ismerünk: *hangsulytalan személyes névmásokat*, melyek mindig igével állanak kapcsolatban s szerepük az, ami a magyar igei személyragoké; *önálló személyes névmásokat*, melyek egyéb esetekben is szerepelnek, mint látni fogjuk.
105. A személyes névmásoknak a részestárgy és szenvedő tárgy eseteire külön alakjuk van.
106. A néma e-re végződő alakok magánhangzó vagy néma h előtt elvesztik e-jüket s kihagyási jelet „^h” kapnak.
107. Az első és második személyben a névmás neve közös, illetőleg ugyanaz az alak lehet hímnemű vagy nőnemű, a beszélő, illetőleg megszólított neve szerint.

Hangsulytalan személyes névmások.

108. **je, j'** (*zsō, zs'*) = én; **tu** (*tü*) = te; **il** (*il*) = ő (h.), **elle** (*äl*) = ő (n.); **nous** (*nu*) = mi; **vous** (*vu*) = ti vagy ön*), **ils** (*il*) = ők (h.), **elles** (*äl*) = ők (n.)

---

*) A *vous* névmás „ön” értelemben egyesszámú ugyan, de az igét többesszámban kívánja, a melléknévet azonban egyesben: **vous étiez malade** (*vuz etiē malad*) = ön beteg volt.

Résztes tárgy.

me, m' (mő) nekem, magamnak
 te, t' (tő) neked, magadnak
 lui (lői) neki; se, s' (sző) magának (h.)
 lui (lői) neki; se, s' (sző) magának (n.)
 nous (nu) nekünk, magunknak
 vous (vu) nektek, önnek, önöknek, magatoknak, magának, maguknak.
 leur (lőr) nekik, se, 's (sző) maguknak (h. és n.)

Szenvedő tárgy. 109.

me, m' (mő) engem, magamat
 te, t' (tő) téged, magadat
 le, l' (lő) őt; se, s' (sző) magát (h.)
 la, l' (la) őt; se, s' (sző) magát (n.)
 nous (nu) minket, magunkat
 vous (vu) titeket, önt, önöket, magatokat, magát, magukat.
 les (lā) őket; se, s' (sző) magukat.

Jegyzet: *me, te* helyett ha hangsúlyozva vannak *s* ige után állanak, erősebb *moi* (mōa), *toi* (tōa) alakok használatosak: *donne-moi* (don-mōa) = adj nekem! *cache-toi* (kas-tōa) = rejtse el magadat, rejtőzzél el!

Önálló (hangsúlyos) személyes név- 110.
mások.

moi (mōa) én, magam
toi (tōa) te, magad
lui (lői) ő (h.) maga
elle (äl) ő (n.) maga
nous (nu) mi, magunk
vous (vu) ti, magatok (ön st.)
eux (ő) ők (h.) maguk
elles (äl) ők (n.) maguk.

A harmadik személyben állhat „lui, elle, eux, 111. elles“ helyett *soi* (szōa) is „maga“ értelemben, de csak akkor, ha nem vonatkozik bizonyos már említett személyre vagy tárgyra: *Chacun pour soi, le bon Dieu pour tous* (sakō pur szōa lō bō djō pur tusz) mindenki magáért, a jó Isten mindenkiért; azonban: *Jules jeta la pierre loin de lui* (zsül zsōta la pjār lōe dō lői) Gyula messze dobta magától a követ.

Az önálló személyes névmásokat használjuk: 112.

a) ha a névmást, mint az ige alanyát vagy tárgyat ki kell emelni: *moi, je ne pars pas* (mōa zsō nō pār pā) én nem utazom el. (Itt a *moi* tisztán a hangsúlytalan *je*-nek kiemelésére szolgál.)

β) viszonzások után: **pour moi** = *értem*, **de lui** = ő róla, **avec eux** (*avák ő*) ő velük.

γ) Ha a névmás egészen magában áll: **qui parle?** — **moi!** (*ki parl?* — *mōa!*) ki beszél? — én!

δ) a **même** szócska előtt ily összeköttetésben:

moi-même = én magam,	nous-mêmes
magamat sat.	
toi-même	vous-mêmes
lui-même	eux-mêmes
elle-même	elles-mêmes

113.

b) Mutató névmások.

A mutató névmások is kétfélék: *hangsúlytalanok* és *hangsúlyosak*, vagy *önállók*:

Hangsúlytalan mutató névmások:

E. h.: **ce** (*sző*) magánhangzó, vagy néma *h* előtt **cet** (*szät*)

T. h.: **ces** (*szā, szāz . .*)E. n.: **cette** (*szät*)T. n.: **ces** (*szā, szāz . .*)

Például: **ce jardin** (*sző zšardē*) ez a kert, **ces jardins** (*szā zšardē*) ezek a kertek; **cet homme** (*szät om*) ez az ember, **ces hommes** (*szāz om*) ezek az emberek; **cette ville** (*szät vil!*) ez a város, **ces villes** (*szā vil*) ezek a városok.

114.

Ha a főnév után a **-ci** (*szi*) = itt, szócskát csatoljuk, akkor közelebbre, ha a **-là** (*la*) = ott, szócskát csatoljuk, akkor távolabbra mutatunk: **ce jardin-ci** (*sző zšardē-szi*) = ez a kert — dieſer Garten hier! — **ces hommes-là** (*szāz om-la*) = azok az emberek — jene Leute dort!

Önálló mutató névmások:

115. E. h.: **celui** (*szöľüi*) ez, az

T. h.: **ceux** (*szö*) ezek, azok

E. n.: **celle** (*szäl*) ez, az

T. n.: **celles** (*szäl*) ezek, azok

E névmások rendszeren arra szolgálnak, hogy valamely szó ismétlését elkerüljük: a névmás persze nemben és számban egyezik azon szóval, melyet

helyettesít: **ma maison est haute, celle de mon voisin est basse** (*ma mǎzō ā ōt szāl dō mō vōazē ā bās*) az én házam magas, a szomszédom háza (= a szomszédomé) alacsony. E mondatban a *celle* névmás a *maison* szó ismétlése helyett áll!

Közelebbre vagy távolabbra mutató névmásokat 117. kapunk a **-ci** vagy **-là** szócska segítségével:

celui-ci (<i>szőlői-szi</i>) ez, emez	ceux-ci (<i>sző-szi</i>) ezek, emezek
celui-là (<i>szőlői-la</i>) az, amaz	ceux-là (<i>sző-la</i>) azok, amazok
celle-ci (<i>szāl-szi</i>) ez, emez	celles-ci (<i>szāl-szi</i>) ezek, emezek
celle-là (<i>szāl-la</i>) az, amaz	celles-là (<i>szāl-la</i>) azok, amazok.

Általános tárgyra, valami gondolt vagy mondott dologra vonatkozik: **ce** (*sző*) **c'** = az, azt, **ceci** (*szőssi*) ez, ezt, **cela** (*szla*) = **ça** (*sza*) = az, azt. 118.

A **ce** névmás rendszeren áll: 119.

a) visszahozó névmás előtt ily esetekben: **fais ce que je te dis** (*fä sző kö sző tő dī = fä sz'kö sző tő dī*) tedd meg azt, amit én neked mondok; **ce qui est le plus drôle c'est que je n'en sais rien** (*sző ki ā lö plü dröl sz'ā kö sző n'ā szē rjē*) ami a legfurcsább az az, hogy én nem tudok róla semmit — *drôle* = furcsa, *que* = hogy, *en* = róla, *je sais* = tudok, *rien* = semmi, semmit.

β) Az ilyen kifejezésekben:

c'est moi (<i>szāmōa</i>) én vagyok (az)	c'est nous (<i>szā nu</i>) mi vagyunk
c'est toi (<i>szā tōa</i>) te vagy (az)	c'est vous (<i>szā vu</i>) ti vagytok, ön az — st.
c'est lui (<i>szā lūi</i>) ő az	ce sont eux (<i>sző szōt ō</i>) ők azok
c'est elle (<i>szāt āl</i>) ő az	ce sont elles (<i>sző szōt āl</i>) ők azok

Főlemlítendőek még e helyen a mutató melléknevek és mutató határozók, mint a *minőség*re mutató **tel, telle** (*tāl*) T.: **de tels, de telles** = ilyen, olyan — a *mennyiség*re mutató **tant** (*de*) [*tā dō*] = annyi, *időre* mutató **alors** (*alōr*) = akkor — sat. 120.

c) Birtokos névmások.

A birtokos névmások is kétfélék: *hangsúly-* 121. *talánok*, melyek mindig főnévvel vannak kapcsolat-

ban s nyelvtani szerepükben a magyar birtokos személyragoknak felelnek meg, és *önálló* birtokos névmások, melyek mellett a főnév nincs kitéve, melyek azonban nemben és számban egyeznek azon főnévvel, melyet helyettesítenek.

Hangsúlytalan névmások.

122. Ezeket mindjárt példákön mutatjuk be: **le chien** (lő sjē) a kutya, **la maison** (la mǎzō) a ház.

mon chien (mō sjē)	kutyám	mes chiens (mā sjē)	kutyáim
ton chien (tō . .)	kutyád	tes chiens (tā . .)	kutyáid
son chien (szō . .)	kutyája	ses chiens (szā . .)	kutyái
notre chien (notr . . .)	kutyánk	nos chiens (nō . .)	kutyáink
votre chien (votr . . .)	kutyátok	vos chiens (vō . . .)	kutyáitok
leur chien (lōr . . .)	kutyájuk	leurs chiens (lōr . . .)	kutyáik

ma maison (ma mǎzō)	háзам	mes maisons (mā mǎzō)	házaim
ta maison (ta . . .)	házad	tes maisons (tā . . .)	házaid
sa maison (sza . . .)	háza	ses maisons (szā . . .)	házai
notre maison (notr . . .)	házunk	nos maisons (nō . . .)	házaink
votre maison (votr . . .)	házatok	vos maisons (vō . . .)	házaitok
leur maison (lōr . . .)	házuk	leurs maisons (lōr . . .)	házaik

123. Magánhangzóval vagy néma h-val kezdődő nőnemű szavak előtt *ma*, *ta*, *sa* helyett, *mon*, *ton*, *son* áll. — A következő példa, mely erre az esetre vonatkozik az átvonás mikéntjét is mutatja: **l'oise** (lōā) — n — a lud, **une oie** (ün ōā) egy lud.

mon oie (mon ōā)	ludam	mes oies (māz ōā)	ludaim
ton oie (ton ōā)	ludad	tes oies (tāz ōā)	ludaid
son oie (szon ōā)	ludja	ses oies (szāz ōā)	ludai
notre oie (notr ōā)	ludunk	nos oies (nōz ōā)	ludaink

votre oie! (votr <u>ōā</u>) luda- tok	vos oies (vōz <u>ōā</u>) ludai- tok
leur oie (lōr <u>ōā</u>) ludjok	leurs oies (lōrz <u>ōā</u>) lu- daik.

Önálló birtokos névmások.

124.

Egyesszámú főnévre vonatkozók.

h.: le mien (lō <u>mjē</u>)	n.: la mienne (la <u>mjän</u>) az enyém
le tien (lō <u>tjē</u>)	la tienne (la <u>tjän</u>) a tied
le sien (lō <u>szjē</u>)	la sienne (la <u>szjän</u>) az övé
le nôtre (lō <u>nōtr</u>)	la nôtre (la <u>nōtr</u>) a mienk
le vôtre (lō <u>vōtr</u>)	la vôtre (la <u>vōtr</u>) a tietek
le leur (lō <u>lōr</u>)	la leur (la <u>lōr</u>) az övék.

Többesszámú főnévre vonatkozók.

h.: les miens (lā <u>mjē</u>)	n.: les miennes (lā <u>mjän</u>) az enyéim
les tiens (lā <u>tjē</u>)	les tiennes (lā <u>tjän</u>) a tieid
les siens (lā <u>szjē</u>)	les siennes (lā <u>szjän</u>) az övéi
les nôtres (lā <u>nōtr</u>)	les nôtres (lā <u>nōtr</u>) a mieink
les vôtres (lā <u>vōtr</u>)	les vôtres (lā <u>vōtr</u>) a tietek
les leurs (lā <u>lōr</u>)	les leurs (lā <u>lōr</u>) az övéik

Az ilyforma kifejezések: *a szomszédé, apámé* 125.
sat. az önálló mutató névmások segítségével adhatók
vissza a következő példák szerint:

ha a birtokszó hímnemű:

celui de mon père (szōlūi dō mō pār) atyámé,
ceux de mon père (szō dō mō pār) atyáméi,
celui du chien (szōlūi dū sjē) a kutyaé,
ceux des oies (szō dāz ōā) a ludakéi;

ha a birtokszó nőnemű:

celle de mon père (szāl dō mō pār) atyámé,
celles de mon père (szāl dō mō pār) atyáméi,

celle du chien (*szül dū sjē*) a kutyáé,
celles des oies (*szül doz ōā*) a ludakéi.

126. Megjegyzendő végül, hogy a többesszámú második személy a birtokos névmásoknál is szolgálhat, udvarias megszólításra: *votre chien* = az ön kutyája, *les vôtres* az önéi vagy önökéi, sat.

d) Kérdő névmások.

127. A kérdőnévmások a következők:

a) **qui** (*ki*), **qui est-ce qui** (*ki äsz-ki*) ki? kicsoda?

qui (*ki*), **qui est-ce que** (*ki-ász-kő*) kit, kicsodát?

β) **que** (*kő*), **qu'est-ce qui** (*kász-ki*) mit, kicsoda?

que (*kő*), **qu'est-ce que** (*kász-kő*) mit, kicsodát?

Megjegyzendő, hogy a tárgyat kérdező **que** néma e-jét magánhangzó előtt elvesztheti: **qu'as tu vu**? (*ka-tü vü*) mit láttál? Továbbá, ha magában áll, vagy viszonyzó után, akkor **quoi** (*kőa*) alakot mutat: **à quoi** = minek? mire? **pourquoi** (*purkőa*) miért? **de quoi** (*dő kőa*) miről?

A személy után kérdő **qui** mindig változatlan: **à qui** = kinek? **pour qui** = kiért? **de qui** = kiről?

γ) **E. h.:** **lequell** (*lőkäl*) | melyik?

n.: **laquelle** (*lakäl*) | melyiket?

T.: **lesquels** | melyek?

lesquelles | melyeket?

A **de** és **à** viszonyzók az egyszámú hímnemű alak névelőjével s a többesszámú alakok névelőjével összeolvadnak: **duquel** (*dükäl*) melyikről? melyiké? **auquel** (*ökäl*) melyiknek? **desquels** (*däkäl*), **desquelles** (*däkäl*) melyekről, melyeké? **auxquels** (*ökäl*), **auxquelles** (*ökäl*) melyeknek?

Felemlítendőek még némely kérdő határozó és melléknév, mint a **minőséget** kérdező **quel**, **quelle**. **T.:** **quels**, **quelles** = milyen? miféle? az **időkérdő** **quand** (*kā*) = mikor? **mennyiségkérdő** **combien**(de) = mennyi? **helyet** kérdező **où** (*u*) = hol? hová? **d'où** = honnan?

e) Visszahozó névmások.

128. Ezek a következők:

α) **qui** (*ki*) = aki, ami, akik, amik, amely, amelyek —

que (*kő*) = akit, amit, akiket, amiket, amelyet, amelyeket.

dont (*dō*) = **de qui** = akinek a . . . , akiknek a . . . , amelynek a . . . , akiról, amiről, amelyről, amely felől sat.

β) lequel	} aki, amely, amelyik	les quel	} akik, amelyek
laquelle	} akit, amelyet	les quelles	} akiket, amelyeket

A β) alatti visszahozó névmások névelője a **de** és **à** viszonzószókkal a rendes esetekben összeolvad!

f.) **Határozatlan névmások.** 129.

Ezek közül csak röviden a következőket soroljuk fel:

autrui (*ōtrūi*) más, mások,

chacun (*sakō*) **chacune** (*sakün*) mindegyik, mindenki.

on (*ō*, magánhangzó előtt *ōn*) az ember; teljesen olyan szerepű mint a német *man*, tehát határozatlan alányt fejez ki. — **que** = *hog*y és **si** = *ha* után **l'on!**

personne (*pārszon*) valaki, senki,

quelqu'un (*kalkō*) valaki,

quelques-uns (*kalkōzō*) n.: **quel-ques-unes** (*kalkōzün*) némely, néhány, egynémely, egynehány,

quiconque (*kikōk*) bárki, akárki,

qui que ce soit (*ki kō szō szōa*) bárki legyen is az,

autre (*ōtr*) más. **l'autre** = a másik, **les autres** (*lāzōtr*) a többiek, mások, **d'autres** = mások,

l'un, l'autre (*lō lōtr*) egyik, másik,

les uns, les autres (*lāzō. lāzōtr*) némelyek

mások,

chaque (*sak*) minden, **chaque jour** (*sak zsūr*) minden nap,

quelque chose (*kalkōsōz*) valami,

rien (*rjē*) valami semmi,

nul, nulle = senki, egysen, senkisé,

tout (*tu*) n.: **toute** (*tut*), T.: **tous*** (*tu*), n.:

toutes (*tut*) mind, minden, mindegyik, egészen st.

*) **tous**, ha nem következik utána olyan főnév, melylyel kapcsolatban van, „*tusz*“-nak ejtendő és „mindnyájan, valamennyen“ jelentésű: **tous les hommes** (*tu lāzōm*) minden ember, azonban **nous viedrons tous** (*nū vjēdrō tusz*) mi mindnyájan elfogunk jönni.

tout le monde (*tu lõ mōd*) minden ember, mindenki.

130.

g, en és y.

E két szócskát, minthogy részben névmási, részben határozói természetűek s amúgy is sok szó fér rájuk, külön választva tárgyaljuk.

131.

en (*ā, ân . . .*)

a) mint névmás jelentheti: *annak, azoknak, arról, azokról, abból, attól* sat. szóval amit a harmadik személyű személyes névmás, vagy a mutató-névmások a *de* viszonyzóval fejeznének ki:

j'ai une petite maison, l'intérieur en est propre et gai (*zsē ün pōtit mājō, l'ētērijōr ân ā propr ē gē*) nekem van egy kis házam, annak (=en) belseje tiszta és vidám, *j'ai assez de plumes, je peux t'en donner quelques-une* (*zsē aszē dō plüm, zsō pō t'ā donē kälkōž ün*) nekem elég tollam van azokból (=en) adhatok neked (=t') néhányat. — *je peux donner* = adhatok — *j'ai perdu mon canif, qu'en dis-tu* (*zsē pärdü mō kanif, kã dī-tü*) elvesztettem tollkésemet, mit szólsz hozzá (=en); *votre jardin est assez grand, mais le nôtre en est plus grand encore* (*vothr zsardē ät aszē grã, mã lõ nōtr ân ā plü grãt äkōr*) a ti kertetek elég nagy, de a mienk annál (=en) még nagyobb.

β) mint helyhatározó a *honnan?* kérdésre felel: „*onnan*“ *d'où viens tu, Jules?* (*du vjē-tü zsül*), — *je viens de l'école* (*zsō vjē dō lēkol*) — *j'en viens aussi* (*zs'ā vjēz oszi*) honnan jösz, Gyula? — az iskolából jövök, — én is onnan (=en) jövök.

132.

y (i).

a) mint névmás azt fejezi ki, amit a harmadik személyű személyes névmás, vagy a mutató névmások az *a* viszonyzó segítségével, tehát jelentése: *annak, azoknak, abban* sat.: *souvent femme varie, bien fol est qui s'y fie* (*szuvã fam varī, bjē fol ä ki szi fi*) sokat változik a nő, bolond aki benne (-y) bízik. — *se fier* = bízni — *pourquoi n'as-tu pas apporté ton livre* (*purkōa n'a-tü pāz aportē tō līvr?*) *je n'y ai pas pensé* (*zsō n'i ē pã pāszē*) miért nem hoztad el könyvedet? — nem gondoltam rá (=y),

β) mint helyhatározó a *hová?* és *hol?* kérdésekre felel: **je vais à l'église, y vas-tu aussi?** (zső vāz a l'égliž, i va-tü oszi) én a templomba megyek, **oda** (=y) **mégy** te is? — **ce soir je serai chez notre oncle. y seras-tu aussi** (sző szoār zšő szrē sē notr ōkl, i szra-tü oszi) ma este nagybátyánknál leszek, **ott** (-y) **lész** te is? — **je vais** = megyek, — **tu vas** = te mégy, — **l'église** = a templom, — **aussi** = is, **soir** = este, — **je serai** = leszek, — **tu seras** = te léssz.

7. FEJEZET.

Számnevek.

a) T ő s z á m n e v e k.

133.

1. un, une (ő, ün) egy
2. deux (dő) kettő
3. trois (trőa) három
4. quatre (katr)
5. cinq (szék)
6. six (szisz)
7. sept (szät)
8. huit (üit)
9. neuf (nöf)
10. dix (disz)
11. onze (őz)
12. douze (düz)
13. treize (trāz)
14. quatorze (katorz)
15. quinze (kēz)
16. seize (szāz)
17. dix-sept (disz-szät)
18. dix-huit (diz üit)
19. dix-neuf (diz nöf)
20. vingt (vēt)
21. vingt-et-un (vēt ě ő)
22. vingt deux (vēt-dő)
23. vingt trois (vēt-trőa)
24. vingt quatre (vēt-katr)
30. trente (trät)
40. quarante (karät)
50. cinquante (székät)
60. soixante (szőaszät)

70. **soixante-dix** (szőaszāt-disz)
 71. **soixante-onze** (szőaszāt-ōz)
 72. **soixante-douze** (szőaszāt-dūz)
 73. **soixante-treize** (szőassāt-trāz)
 74. **soixante-quatorze** (szőaszāt-katorz)
 79. **soixante-dix-neuf** (szőaszāt-diz nōf)
 80. **quatre-vingts** (katr vē)
 81. **quatre-vingt-un** (katr vēt ō)
 90. **quatre-vingt-dix**
 91. **quatre-vingt-onze**
 99. **quatre-vingt-dix-neuf**
 100. **cent** (szā)
 200. **deux cents** (dō szā)
 220. **deux cent vingt**
 1000. **mille** (mil).

134. A francziában a keltezés a hónap elsejét kivéve a tőszámnevekkel történik s ekkor a számnevek *deux*-től egész *trente-et-un*-ig rendes kiejtésüket tartják meg: **le cinq novembre** (lō szēk novābr) november ötödike (ötödikén), **le vingt-neuf décembre** (lō vēt nōf dēsābr) december huszonkilenczédike (huszonkilenczedikén).
135. Különben mássalhangzóval kezdődő szó előtt számnévi jelzőként állva: *cinq, six, sept, huit, neuf, dix* és *vingt* számneveknek végső mássalhangzója némává lesz: *szē, szī, szā, űi, nō, dī, vē*: **six chevaux** (szī svō) hat ló, **huit cents** (űi szū) = 800.
136. Magánhangzóval kezdődő szó előtt állva *x* mint „z”, *f* mint „v” vonatik a következő szó elejére: **deux amis** (dōz ami) két barát, **neuf hommes** (nōv om) kilencz ember.
137. **quatre vingts** = 80 és **cent** = 100, csak akkor irhatók *s*-szel a végükön, ha több számnév nem következik utánuk.
138. **mille** helyett évszámokban **mil**-járja: az 1876. év = **l'an mil huit cent soixante-seize** (lā mil űi szā szőaszāt-szāz).
139. **onze** (ōz) 11 és **huit** (ūit) 8, a névelőre nézve úgy veendők, mintha mássalhangzón kezdődnének: **le huit mars** (lō űit marsz) márczius 8-dika, **le onze mars** (lō ōz marsz) márczius 11-dike.
140. Az egyeseket a tizesekhez kötőjellel kapcsoljuk, ha a számokat szavakban írjuk le: 35 = **trente-cinq**!
141. **million** (miljō) főnévszámba megy s azért a követ-

kező főnévvel **de** viszonyzó kapcsolja össze: **un million d'habitants** = 1,000.000 lakós.

A tőszámnivekből **aine** képző segítségével lehet **142.** tovább tőszámokat képezni, melyek azonban rendesen a hozzávetőleges számításnál használatosak: **une huitaine** (ün ütän) = körülbelül nyolcz; **deux douzaines** (dō duzän) két tuczat; **une vingtaine de personnes** (ün vĕtän dō pärszon) vagy húsz személy.

b) Sorszámnevek.

A sorszámneveket *trois*-tól kezdve rendesen az **143.** **ième** képző segítségével képezzük az alapszámnevekből:

A sorszámok mint melléknevek hímnemű és **144.** nőnemű alakkal is bírnak, mely két alak azonban az **ième** képzősöknél összeesik.

premier (prömjĕ) n.: **première** (prömjär) = első,
second (szgō) n: **seconde** (szgōd) vagy **deuxième** (dōzjäm) második,

troisième (trōazjäm) harmadik,

quatrième (katrjäm) negyedik,

sixième (szizjäm) hatodik,

dixième (dizjäm) tizedik,

neuvième (növjäm) kilencedik,

vingtième (vĕtjäm) huszadik,

vingt-unième (vĕt ünjäm) huszonnégyedik,

cent quatre-vingt-dixième (szä katr vĕt dizjäm)
= százkilenczvenedik.

A sorszámnevek felvehetik a *-ment* határozó **145.** képzőt, különösen tételek felsorolásakor:

premierement (prömjärmä) = először,

deuxièmement (dōzjäm'mä) = másodszer,

treisièmement (trōazjäm'mä) = harmadszer.

c.) Szorzó számnevek.

A szorzó számneveket a nőnemű **fois** (fōa) szó **146.** segítségével képezik a következőképen:

une fois (ün fōa) egyszer,

deux fois (dō fōa) kétszer,

cinq fois (szē fōa) ötször

dix fois (dī fōa) tízszer,

cent fois (szä fōa) százszor,

la première fois (la rōmjär fōa) először, első
izben,

la troisième fois (la tröazjäm föa) harmadszor, harmadízben, vagy: pour la première fois = elsőször, legelőször sat.

d) Törtszámnevek.

147. A törtszámneveket a következő minták szerint képezzük: $\frac{1}{2}$ = un demi, $\frac{1}{3}$ = un tiers (*ö tjär*), $\frac{2}{3}$ = deux tiers, $\frac{1}{4}$ = un quart (*ö kār*), $\frac{3}{4}$ = trois quarts, $\frac{3}{5}$ = trois cinquièmes (*tröa szëkjäm*), $\frac{9}{10}$ = neuf dixième (*nö dizjäm*) 0.27 = vingt-sept centièmes (*vët-szä szätjäm*).
148. Másfél = un et demi (*önë d'mi*) nőnemben; une et demie (*ünë d'mī*), ötödfél = cinq et demi (*szëkë d'mī*) nőnemben: cinq et demie.
149. $1\frac{1}{2}$ óra = une heure et demie (*ünörë d'mī*)
 $3\frac{3}{4}$ méter = trois mètre et trois quarts (*tröa mätërë tröa kār*),
150. A tiers (*tjār*) „harmad“ szónak nőneme tierce (*tjärsz*).

8. FEJEZET.

Az ige.

151. A francia ige jelenthet oly cselekvést, melyet alanya végez: je marche (*szö mars*) én megyek; olyat, melyet alanya önmagán végez: il se lave (*il szö lav*) ő magát mossa, ő mosdik, oly cselekvést, melyet az alanyon más hajt végre: les arbres sont agités par le vent (*láz arbr szöt azzitë par lö vā*) a fák rázatnak a szél által. Ezen alapon megkülönböztetünk a francziában cselekvő, magáratérő és szenvedő igeragozást.
152. A francia ige általában a következő módalakokat képezi: infinitiv (*ëfinitiv*) főnévi igenév, participe (*partiszip*) melléknévi igenév, indicatif (*ëdikatif*) jelentő mód, conditionnel (*ködiszönäl*) föltételes mód, subjonctif (*szübzsöktif*) felszólító vagy kötő mód, impératif (*ëpëratif*) parancsoló mód.
153. E különböző módokban az igének a következő időalakjai vannak:
- infinitif: 1) présent (*prëzā*) jelen, 2) passé (*pässë*) mult,
- participe: 1) présent (*prëzā*) jelen, 2) passé (*pászë*) mult,

indicatif: 1) **présent** (*prēzā*) jelen, 2) **imparfait** (*ēparfā*) folyamatos mult, 3) **passé défini** (*pāsē dēfīni*) mozzanatos mult, 4) **passé indéfini** (*pāsē ēdēfīni*) végzett jelen, 5) **plusque-parfait** (*plüszkōparfā*) végzett mult. 6) **passé antérieur** (*pāszē ātēriōr*) mozzanatos végzett mult, 7) **futur** (*fütūr*) jövő, 8) **futur antérieur** (*fütūr ātēriōr*) végzett jövő,

conditionnel: 1) **présent** (*prēzā*) jelen, 2) **passé** mult,

subjonctif: 1) **présent**, 2) **imparfait**, 3) **passé indéfini**, 4) **plusqueparfait**.

impératif: 1) **présent**.

Jegyzet. Ezután már úgy a mód-, mint az időalakoknak tisztán francia nevét használjuk!

Amint a fentebbi felsorolásból látjuk, az *indicatif* 5-féle multidőt mutat, a *subjonctif* 3-féle multidőt sat. Mindezen alakoknak megvan a határozott használati szabályuk, amire majd a mondattanban visszatérünk.

Az említett igeidők közül az *indicatif passé indéfini*, *plusqueparfait*, *passé antérieur*, *futur antérieur*, *conditionnel passé*, *subjonctif imparfait*, *passé indéfini* és *plusqueparfait*, az *infinitif passé* s a cselekvő igeragozásban a *participe passé* összetett képzésűek, míg a többiek egyszerűek.

Az összetett igealakokban mindig az *avoir* (*avōār*) haben, bírni, vagy *être* (*ātr*) — lenni — segítőigék egyszerű idői s a ragozandó igének **szenvédő alakú participe passé**-ja szerepel.

Az *átható igék*, továbbá az *être* segítőige összetett alakjaikat *avoir* segítségével képezik, míg a *bennható* és *magáratérő igék* általában *être* segítségével ragoztatnak.

A francia igéket ragozásuk szerint *négy csoportba* szokás osztani s ezen négy csoportnak megfelelőleg az *infinitif*nek négyféle végzete van:

I. infinitif: -er: **donner** (*donē*) = adni, **parler** (*parlē*) = beszélni, **rester** (*rāszte*) maradni.

II. infinitif: -ir: **finir** (*finīr*) = végezni, **obéir**

(*obētr*) = engedelmeskedni,
partir = elutazni.

III. infinitif: **-re**: **vendre** (*vādr*) = eladni,
rompre (*rōpr*) = törni, szakítani.

IV. infinitif: **-oir**: **recevoir** (*rōszöväär*) = kapni,
devoir (*döväär*) = tartozni.

159. Mindjárt e helyen említjük meg a **szenvedő alaknak participe passé-ját**, melynek végzete:

I. **-é**: **donné** (*donē*) adott, gegeben, — **parlé** (*parlē*) beszélt, gesprochen.

II. **-i**: **fini** (*fini*) bevégezett, beendigt, **obéi** (*obēi*) engedelmeskedett, gehorcht

III. **-u**: **vendu** (*vādū*) eladott, verkauft, **rompu** (*rōpū*) elszakított, zerissen, gerissen.

IV. **-u**: **reçu** (*rōszü*) kapott, erhalten, bekommen.

160. Az **avoir** segítő igének **szenvedő alakú participe passé-ja eu (ü!)** birt, gehabt, az **être-é été (ëtë)** volt, gewesen.

Ezek után sorra vesszük a rendes igeragozást módok és idők szerint, előre bocsátva mindenütt a segítő igék megfelelő alakjait.

161. **Infinitif, présent.**

A segítő igéknél: **avoir** (*avöär*) birni, haben, **être** (*ättr*) lenni.

I **donner** (*donē*) adni. II. **finir** (*finir*) végezni.

III. **vendre** (*vādr*) eladni. IV. **recevoir** (*rōszöväär*) kapni.

162. **Infinitif, passé.**

Az infinitif passé össze van téve az **avoir** vagy **être** segítő ige **infinitif présent-jából** és a ragozandó ige **szenvedő alakú participe passé-jából**.

163. **avoir** **être**
 Infinitiv passé: **avoir eu** **avoir été** (*avöär étë*) ge-
 (*avöär ü*) gehabt haben wesen sein

164. I. **avoir donné** = gegeben haben, **être resté** (*ättr räsztë*) geliebt sein.

II. **avoir fini** = beendigt haben, **être parti** = abgereist sein.

III. **avoir vendu** = verkauft haben.

IV. **avoir reçu** = erhalten haben.

Az *infinitif passé* rendszeren megrövidített idő- 165.
határozói vagy okhatározói mondatokban néha alanyi
mellékmondatokban fordul elő s a magyarra mindig
teljes mellékmondatral fordítandó.

Participe, présent. 166.

A *participe présent*-nak ragja *ant*. A második
osztályhoz tartozó igék azonban ezen rag előtt még
kettős *ss*-t vesznek fel.

avoir: *être:* 167.
Participe pr.: *ayant* (*ājā*) *étant* (*ētā*) lévén.
habend, birván.

- I. *donnant* (*donā*) adva, adván, adó. 168.
II. *finissant* (*finiszā*) végezve, végezvén, végző.
III. *vendant* (*vādā*) eladva, eladván, eladó.
IV. *recevan* (*rösszövä*) kapva, kapván, kapó.

A II. osztálynak *-mir, -tir, -vir* végzetű igéi úgy 169.
képezik a *participe présent*-t, mint a III. osztály:
partir = elutazni: *partant, dormir* (*dormir*) =
aludni: *dormant, servir* (*szärvür*) szolgálni: =
servant.

Participe passé.

A *cselekvő alak participe passé*-ja össze van 170.
téve az *avoir* vagy *être* segítő igék *participe pré-*
sent-jából s a ragozandó igének szenvedő *participe*
passé-jából:

avoir: *être:* 171.
Participe passé: *ayant eu* *ayant été* (*äjät ütē*)
(*äjät ü*)

- I. *ayant donné* = adván, miután adott, *étant resté* 172.
(*ētā räszté*), = maradván, miután maradt.
II. *ayant fini* = elvégezvén, miután elvégzett,
étant parti = elutazván, miután elutazott.
III. *ayant vendu* = eladván, miután eladott.
IV. *ayant reçu* = kapván, miután kapott.

Indicatif, présent.

A segítő igék *indicatif présent*-ja a következő:

avoir *être* 173.
j'ai (*zsē*) nekem van (icē) *je suis* (*zső szüi*) vagyok
habe
tu as (*tü ā*) neked van *tu es* (*tü ā*) vagy
il a (*il ā*) neki van *il est* (*il ā*) van

nous avons (<i>nuz avõ</i>) nekünk van	nous sommes (<i>no szom</i>) vagyunk
vous avez (<i>vuz avē</i>) nek- tek van	vous êtes (<i>vuz ät</i>) vagy- tok
ils ont (<i>ilz õ</i>) nekik van	ils sont (<i>il szõ</i>) vannak.

174. A rendes ragozásban az indicatif présent ragjai a négy osztály szerint a következő:

I.	II.	III.	IV.
-e	-s	-s	-s
-es	-s	-s	-s
-e	-t	-t (vagy —)	-t
-ons	-ssons	-ons	-ons
-ez	-ssez	-ez	-ez
-ent	-ssent	-ent	-ent

Jegyzet. *a*) A többesszám harmadik személyben az *ent* rag teljesen néma.

β) A III. osztály igéi az egyes harmadik személyben csak akkor kapnak *-t* ragot, ha a *tõ* nem végződik *-d*-re vagy *-t*-re, **il rompt** (*il rõ*) *õ* szakít.

γ) A III. osztályban az egyesszámban a *tõ* végső mássalhangzója mindig néma.

δ) A IV. osztályban az egyesszámban az ige *-ev* szótagjában az *e oi*-ra változik *s* a *v* eltűnik, a többes harmadik személyben ezen *e* ugyancsak *oi*-ra változik, de a *v* megmarad.

I. je donne (<i>zsõ don</i>) adok	II. je finis (<i>zsõ fini</i>) végzek
tu donnes (<i>tü don</i>) adsz	tu finis (<i>tü fini</i>)
il donne (<i>il don</i>) ad	il finit (<i>il fini</i>)
nous donnons (<i>nu donõ</i>) adunk	nous finissent (<i>nu finiszõ</i>)
vouz donnez (<i>vu donē</i>) adtok	vous finissez (<i>vu finiszē</i>)
ils donnent (<i>il don</i>) adnak	il finissent (<i>il finisz</i>)
III. je vends (<i>zsõ vā</i>) eladok	IV. je reçois (<i>zsõ rösszõa</i>) kapok
tu vends (<i>tü vā</i>)	tu reçois (<i>tü rösszõa</i>)
il vend (<i>il vā</i>)	il reçoit (<i>il rösszõa</i>)
nous vendons (<i>nu vādõ</i>)	nous recevons (<i>nu rösszõvõ</i>)

vouz vendez (vu
vādē)

il vendent (il vād)

vous recevez (vu
rösszövé)

ils reçoivent (il rösszöav)

A második osztálynak -mir, -tir, -vir végzetű 175. igéi úgy ragozhatnak, mint a III. osztályéi s az egyesszámban a tözáró m, t, v mássalhangzókat is elvesztik:

dormir = aludni. I. pr.: je dors (zső dor), tu dors (tü dör), il dort (il dör). nous dormons (nu dormō), vous dormez (vu dormē), ils dorment (il dorm).

partir = elutazni, elmenni, I. pr.: je pars (zső pār), tu pars (tü pār), il part (il pār). nous partons (nu partō), vous partez (vu partē), ils partent (il part).

servir = szolgálni, I. pr.: je sers (zső szār), tu sers (tü szār), il sert (il szār), nous servons (nu szārvō), vous servez (vu szārvē), ils servent (il szārv).

Indicatif, imparfait.

Az *indicatif imparfait* ragjai mindig a követ-176. kezők: -ais, -ais. -ait, -ions. -iez, -aient.

Jegyzet. Az *ent* a többes harmadik személyben néma!

avoir:

j'avais (zsavā) nekem vala (ich hatte)

tu avais (tü avā)

il avait (il avā)

nous avions (nuzaviō)

vous aviez (vuzaviē)

ils avaient (ilzavā)

être:

j'étais (zs'etā) én valék, voltam

tu étais (tü etā)

il était (il etā)

nous étions (nuzetiō)

vous étiez (vuzetiē)

ils étaient (ilz etā)

177.

Az *imparfait* ragjai mind a négy osztálynál 178. ugyanazok, csak a II. osztály igéi vesznek fel a ragok előtt kettős ss-t.

I. je donnais (zső donā)

tu donnais (tü donā)

il donnait (il donā)

nous donnions (nu doniō)

II. je finissais (zső finiszā)

tu finissais (tü finiszā)

il finissait (il finiszā)

nous finissions (nu finisziō)

vous donniez (*vu doniē*)
ils donnaient (*il donā*)

vous finissiez (*vu finisziē*)
ils finissaient (*il finiszā*)

III. je vendais (*zsō vādā*)
tu vendais (*tū vādā*)
il vendait (*il vādā*)
nous vendions (*nu vādiō*)
vous vendiez (*vu vādiē*)
ils vendaient (*il vādā*)

IV. je recevais (*rōszōvā*)
tu recevais (*rōszōvā*)
il recevait (*rōszōvā*)
nous recevions (*rōszōviō*)
vous receviez (*rōszōviē*)
ils recevaient (*rōszōvā*)

179. A II. oszt. -mir, -tir, -vir végű igéi az imperfectiban is a III. osztályt követik: je dormais (*zsō dormā*) aludtam, je parlais (*szō partā*) elmentem, je servais (*zsō szervā*) szolgáltam.

Indicatif, passé défini.

A segítő igék passé défini-je így hangzik:

180.

avoir:

être:

j'eus (*zs'ü*)
tu eus (*tü ü*)
il eut (*il ü*)
nous eûmes (*nuz üm*)
vous eûtes (*vuz üt*)
ils eurent (*ilz ür*)

je fus (*zsō fü*)
tu fus (*tü fü*)
il fut (*it fü*)
nous fûmes (*nu füm*)
vous fûtes (*vu füt*)
ils furent (*il fūr*)

181. A többi igék a passé définiben a következő végzeteket mutatják:

I. -ai	II -is	III. -is	IV. -us
-as	-is	-is	-us
-a	-it	-it	-ut
-âmes	-îmes	-îmes	-ûmes
-âtes	-îtes	-îtes	-ûtes
-èrent	-irent	-irent	-urent

Jegyzet. α) A többesszám harmadik személyében az *ent* teljesen néma.

β) A IV. osztálynál az indicatif passé définiben ugyanazon rövidült tövet találjuk, melylyel a szenvedő alak participe passéjában találkoztunk.

I. je donnai (<i>donē</i>) tu donnas (<i>dona</i>) il donna (<i>dona</i>) nous donnâmes (<i>donām</i>) vous donnâtes (<i>donāt</i>) ils donnèrent (<i>donār</i>)	II. je finis (<i>fini</i>) tu finis (<i>fini</i>) il finit (<i>fini</i>) nous finîmes (<i>finīm</i>) vous finîtes (<i>finīt</i>) ils finirent (<i>finīr</i>)
III. je vendis (<i>vādi</i>) tu vendis (<i>vādi</i>) il vendit (<i>vādi</i>) nous vendîmes (<i>vādīm</i>) vous vendîtes (<i>vādīt</i>) ils vendirent (<i>vādīr</i>)	IV. je reçus (<i>rösszü</i>) tu reçus (<i>rösszü</i>) il reçut (<i>rösszü</i>) nous reçûmes (<i>rösszüm</i>) vous reçûtes (<i>rösszüt</i>) ils reçurent (<i>rösszūr</i>)
- A II. oszt. -mir, -tir, -vir végzetű igéi ezen idő-182.
 ben rendesék: je dormis (*zső dormi*), je partis (*zső parti*), je servis (*zső szervi*).

Indicatif, passé indéfini.

Az indicatif passé indéfini össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igék *indicatif présent*-jából és a ragozandó ige *szenvedő alakú participe passé*-jából. 183.

Segítő igék.

avoir:

j'ai eu (*zsē ű*) nekem
 volt
 tu as eu (*tū āz ű*)
 il a eu (*il ā ű*)
 nous avons eu
 nuz (*avōz ű*)
 vous avez eu
 (*vuz avēz ű*)
 ils ont eu (*ilz ōt ű*)

être:

j'ai été (*zsē étē*)
 voltam
 tu as été (*tū āz étē*)
 il a été (*il ā étē*)
 nous avons été
 nuz (*avōz étē*)
 vous avez été
 (*vuz avēz étē*)
 ils ont été (*ilz ōt étē*)

184.

I. j'ai donné (*zsē donē*)
 adtam
 tu as donné (*tū ā donē*)
 il a donné (*il ā donē*)

I. je suis resté (*zső 185.*
szűi rāsztē)
 tu es resté (*tū ā rāsztē*)
 il est resté (*il ā rāsztē*)

nous avons donné
(*nuz avō donē*)

vous avez donné
(*vuz avē donē*)

ils ont donné (*ilz ō donē*)

nous sommes restés
(*nu szom rāsztē*)

vous êtes restés
(*vuz āt rāsztē*)

ils sont restés (*il szō rāsztē*)

II. j'ai fini (*zsē fini*)
végeztem s. a. t.

II. je suis parti (*zsō szüi parti*)
elmentem s. a. t.

III. j'ai vendu (*zsē vādü*)
eladtam s. a. t.

IV. j'ai reçu (*zsē rōszü*)
kaptam s. a. t.

186. Az *être* segítségével ragozott igéknél a *participe passé* az alany neme és száma szerint változik: *elle est restée* (*äl ä rāsztē*) ő maradt, *elle est partie* (*äl ā parti*) ő elutazott, *elles sont restées* (*äl szō rāsztē*) ők maradtak, *elles sont parties* (*äl szō parti*) ők elmentek. Hasonlóképen: *je suis restée*, *je suis partie*. *tu es restée*, *tu es partie*, ha nő beszél, vagy ha a beszéd nőhöz van intézve.

Indicatif, plusqueparfait.

187. Az *indicatif plusqueparfait* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igék *indicatif imparfait*jából s a ragozandó igének szenvedő *participe passé*-jából.

Segítő igék.

188. *avoir*: *être*:
j'avais eu (<i>zsavāz ü</i>) nekem volt	j'avais été (<i>zsa-vāz etē</i>) nekem volt
tu avais eu (<i>tü avāz ü</i>)	tu avais été (<i>tu avāz etē</i>)
il avait eu (<i>il avāt ü</i>)	il avait été (<i>il avāt etē</i>)
nous avions eu (<i>nuz aviōz ü</i>)	nous avions été (<i>nuz aviōz etē</i>)
vous aviez eu (<i>vuz aviēz ü</i>)	vous aviez été (<i>vuz aviēz etē</i>)
ils avaient eu (<i>ilz avāt ü</i>)	ils avaient été (<i>ilz avāt etē</i>)

I. j'avais donné (*zsavā donē*) adtam vala

tu avais donné
il avait donné
nous avions donné
vous aviez donné
ils avaient donné

I. j'étais resté (*zsētā rāsztē*) maradtam vala

tu étais resté
il était resté
nous étions resté
vous étiez resté
il étaient resté

II. j'avais fini s. a. t.

II. j'étais parti s. a. t.

III. j'avais vendu s. a. t.

IV. j'avais reçu s. a. t.

A participe passé változására vonatkozólag lásd: 196. §.

Indicatif, passé antérieur.

Az indicatif passé antérieur össze van téve az 189. avoir vagy être segéd igék *indicatif passé défini-jéből* s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé-jából*.

Segítő igék.

avoir:

j'eus eu (*zsüz ü*) nekem volt

tu eus eu (*tü üz ü*)

il eut eu (*il üt ü*)

nous eûmes eu (*nuz ūmz ü*)

vous eûtes eu (*vuz ūtz ü*)

ils eurent eu (*ilz ūrt ü*)

être:

j'eus été (*zsüz etē*) voltam, lettem

tu eus été (*tü üz etē*)

il eut été (*il üt etē*)

nous eûmes été (*nuz ūmz etē*)

vous eûtes été (*vuz ūtz etē*)

ils eurent été (*ilz ūrt etē*)

190.

I. j'eus donné (*zsü donē*)

tu eus donné
il eut donné
nous eûmes donné
vous eûtes donné
ils eurent donné

I. je fus resté (*zsö fü rāsztē*)

tu fus resté
il fut resté
nous fûmes vestés
vous fûtes restés
ils furent restés

II j'eus fini s. a. t.

II. je fus parti s. a. t.

III. j'eus vendu s. a. t.

IV. j'eus reçu s. a. t.

A *participle passé* változására vonatkozólag lásd: 196. §.

Indicatif, futur.

191. Az *indicatif futur* ragja a következők: -ai, -as, -a, -ons, -ez, -ont.

Segítő igék:

192.	<i>avoir:</i>	<i>être:</i>
	j'aurai (<i>zsorē</i>) ne- kem lesz	je serai (<i>zsö sz'rē</i>)
	tu auras (<i>tu ora</i>)	tu seras (<i>tü sz'ra</i>)
	il aura (<i>il ora</i>)	il sera (<i>il sz'ra</i>)
	nous aurons (<i>nuz orō</i>)	nous serons (<i>nu sz'rō</i>)
	vous aurez (<i>vuz orē</i>)	vous serez (<i>vu sz'rē</i>)
	ils auront (<i>ilz orō</i>)	ils seront (<i>il sz'rō</i>)

193. A *rendes igéknél* a ragok ugyanazok s mindig az *infinitif présent*-hoz ragasztandók.

Jegyzet. *α*) Az első osztályban az *infinitif -er* ragjának *e*-je elgyengül vagy teljesen néma vagy *ő*-nek hangzik, az *r* pedig rendszeren kiejtendő.

β) A III. osztályban az *infinitif -re* ragjának *e*-je a *futur* ragjai előtt kiesik.

γ) A IV. osztályban az *infinitif -oir* ragjából az *oi* hang kiesik.

194.	I. je donnerai (<i>zsö don'rē</i>) fogok adni	II. je finirai (<i>zsö finirē</i>) fogok végezni
	tu donneras (<i>tü don'ra</i>)	tu finiras
	il donnera (<i>il don'ra</i>)	il finira
	nous donnerons (<i>nu don'rō</i>)	nous finirons
	vous donnerez (<i>vu don'rē</i>)	vous finirez
	ils donneront (<i>il don'rō</i>)	ils finiront
	III. je vendrai (<i>zsö vādrē</i>)	IV. je recevrai (<i>zsö rō-szövrē</i>)
	tu vendras	tu recevras
	il vendra	il recevra
	nous vendrons	nous recevrons
	vous vendrez	vous recevrez
	ils vendront	ils recevront

Indicatif, futur antérieur.

A futur antérieur az avoir vagy être segítő 195. igék indicatif futur-jéből s a ragozandó igének szenvedő alakú participe passé-jából van összetéve.

Segítő igék.

avoir:

j'aurai eu (zsorē ü)

tu auras eu (tü
oraz ü)

il aura eu (il ora ü)

nous aurons eu
(nuz orōz ü)vous aurez eu
(vuz orēz ü)ils auront eu
(ilz orōt ü)

être:

j'aurai été (zsorē
ëtē)tu auras été (tu
oraz ëtē)il aura été (il ora
ëtē)nous aurons été
(nuz orōz ëtē)vous aurez été
(vuz orēz ëtē)ils auront été
(ilz orōt ëtē)

196.

I. j'aurai donné (zsörē
donē)

tu auras donné

il aura donné

nous aurons donné

vous aurez donné

ils auront donné

I. je serai resté (zsö
sz'rē rásztē)

tu seras resté

il sera resté

nous serons restés

vous serez restés

ils seront restés

II. j'aurai fini s. a. t.

II. je serai parti s. a. t.

III. j'aurai vendu s. a. t.

IV. j'aurai reçu s. a. t.

A participe passé változásáról lásd: 196. §.

Conditionnel, présent.

A conditionnel présent-t megkapjuk, ha a futur 197. ragjai helyébe az indicatif imparfait ragjait (-ais, -ais, -ait, -ions, iez, -aient) csatoljuk az iufinitifhez:

avoir:

j'aurais (zsorā) ne-
kem volna

tu aurais (tü orā)

il aurait (il orā)

nous aurions

être:

je serais (zsö sz'rā)
volnék

tu serais (tü sz'rā)

il serait (il sz'rā)

nous serions (nu

198.

(<i>nuz oriō</i>)	(<i>szōriō</i>)
vous auriez (<i>vuz oriē</i>)	vous seriez (<i>vu szōriē</i>)
ils auraient (<i>ilz orā</i>)	ils seraient (<i>il sz'rā</i>)
I. je donnerais (<i>zsō don'rā</i>) adnék	II. je finirais (<i>zsō fi-nirā</i>) végeznék
tu donnerais (<i>don'rā</i>)	tu finirais
il donnerait (<i>don'rā</i>)	il finirait
nous donnerions	nous finirions
(<i>donōrjō</i>)	
vous donneriez	vous finiriez
(<i>donōrjē</i>)	
ils donneraient	ils finiraient
(<i>donrā</i>)	
III. je vendrais (<i>zsō vādrā</i>) eladnék	IV. je recevrais (<i>zsō rōszōvrā</i>)
tu vendrais	tu recevrais
il vendrait	il recevrait
nous vendrions	nous recevriions
vous vendriez	vous recevriez
ils vendraient	ils recevraient

Conditionnel, *passé*.

199. A *conditionnel passé* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő ige *conditionnel présent*-jából s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé*-jából.

Segítő igék.

200. <i>avoir</i> :	<i>être</i> :
j'aurais eu (<i>zsorāzū</i>) nekem lett volna	j'aurais été (<i>zso-rāzētē</i>) lettem volna
tu aurais eu (<i>tū orāzū</i>)	tu aurais été (<i>zsū orāzētē</i>)
il aurait eu (<i>il orātū</i>)	il aurait été (<i>il orātētē</i>)
nous aurions eu (<i>nuz oriōzū</i>)	nous aurions été (<i>nuz oriōzētē</i>)
vous auriez eu (<i>vuz oriēzū</i>)	vous auriez été (<i>vuz oriēzētē</i>)
ils auraient eu (<i>ilz orātū</i>)	ils auraient été (<i>ilz orātētē</i>)

I. j'aurais donné (zsorā)
donē) adtam volna

tu aurais donné
il aurait donné
nous aurions donné
vous auriez donné
ils auraient donné

II. j'aurais fini végeztem
volna s. a. t.

III. j'aurais vendu elad-
tam volna s. a. t.

I. je serais resté (zső
sz'rā rüasztē) ma-
radtam volna

tu serais resté
il serait resté
nous serions restés
vous seriez restés
ils seraient restés

II. je serais parti elmen-
tem volna s. a. t.

IV. j'aurais reçu kaptam
volna s. a. t.

A participe passé változásáról lásd: 196. §.

Subjonctif, présent.

Mint hogy a *subjonctif* mindig függőmondatban 201.
áll, mindig megelőzi a **que** (hogy) kötőszó, vagy
annak valamely összetétele.

avoir:

que j'aie (kő zsā)
hogy nekem van,
hogy nekem le-
gyen

que tu aies (kő tü ā)

qu'il ait (k'il ā)

que nous ayons (kő
nuz ājō)

que vous ayez (kő
vuz ājē)

qu'ils aient (k'ilz ā)

être:

que je sois (kő zső
szōa) hogy va-
gyok, hogy legyenek

que tu sois (kő tü
szōa)

qu'il soit (k'il szōa)
que nous soyons (kő
nu szōajō)

que vous soyez (kő
vu szōajē)

qu'ils soient (k'il
szōa)

202.

A többi igék mind a négy osztályban a követ-203.
kező ragokat mutatják: -e, -es, -e, -ions, -iez, -ent.

Jegyzet. α) A II. oszt. igéi e ragok előtt még
kettős ss-t vesznek fel.

β) A IV. oszt. igéinél a tö *ev* szótagjában az *e*
helyébe az egyszámiban és a többesszám harma-
dik személyében *oi* lép.

I. que je donne (kõ
zsõ don)
que tu donnes (kõ
tü don)
qu'il donne (k'il
don)
que nous donnions
(kõ nu doniõ)
que vous donniez
(kõ vu doniē)
qu'ils donnent (k'il
don)

III. que je vende (kõ
zsõ vād)
que tu vendes (kõ
tü vād)
qu'il vende (k'il vād)
que nous vendions
(kõ nu vādiõ)
que vous vendiez
(kõ vu vādiē)
qu'ils vendent (k'il
vād)

II. que je finisse (kõ
zsõ finisz)
que tu finisses (kõ
tü finisz)
qu'il finisse (k'il
finisz)
que nous finissions
(kõ nu finisiõ)
que vous finissiez
(kõ vu finisiē)
qu'ils finissent (k'il
finisz)

IV. que je reçoive (kõ
zsõ rōszōav)
que tu reçoives (rõ-
szōav)
qu'il reçoive (rõ-
szōav)
que nous recevions
(rōszōviõ)
que vous receviez
(rōszōviē)
qu'ils reçoivent (rõ-
szōav)

204. A II. osztálynak -mir, -tir, -vir végzetű igéi a *subjonctif présentban* ismét a III. osztályt követik: que je dorme (kõ zsõ dorm) hogy én aluszom, hogy én aluszom, que je parte (kõ zsõ part) hogy elutazzam, hogy elutazom, que je serve (kõ zsõ szärv) hogy szolgáljak, hogy szolgállok.

Subjonctif, imparfait.

205. A *subjonctif imparfait* mindig azon töből képeztetik, mely az *indicatif passé définiben* található s mint az alább következő végzetek mutatják a ragok előtt minden egyes osztályban az a magánhangzó áll, mely a *passé défini* végzetében található.

206. A *subjonctif imparfait* ragjai a négy osztálynak megfelelő magánhangzókkal a következők:

I. -asse	II. -isse	III. -isse	IV. -usse
-asses	-isses	-isses	-usses
-ât	-ît	-ît	-ût
-assions	-issions	-issions	-ussions
-assiez	-issiez	-issiez	-ussiez
-assent	-issent	-issent	-ussent

Segítő igék.

avoir:

que j'eusse (kőzsűsz)
 hogy nekem volt,
 hogy nekem legyen

que tu eusses (kő
 tū üsz)

qu'il eût (k'il ũ)

que nous eussions
 (kő nuz üszio)

que vous eussiez
 (kő vuz üszie)

qu'ils eussent
 (k'ilz üsz)

- I. que je donnasse
 (dönasz)
 que tu donnasses
 (donasz)
 qu'il donnât (donā)
 que nous donnassions
 (donasziō)
 que vous donnassiez
 (donasziē)
 qu'il donnassent (do-
 nasz)

- III. que je vendisse (kő
 zső vādiz)
 que tu vendisses (vā-
 disz)
 qu'il vendît (vādī)
 que nous vendissions
 (vādisziō)
 que vous vendissiez
 (vādisziē)
 qu'ils vendissent
 (vādisz)

être:

que je fusse (kő
 zső fűsz) hogy
 voltam, hogy le-
 gyek

que tu fusses (kő
 tū fűsz)

qu'il fût (k'il fű)

que nous fussions
 (kő nu fűszio)

que vous fussiez (kő
 vu fűszie)

qu'ils fussent (k'il
 fűsz)

- II. que je finisse (fi- 208.
 nisz)
 que tu finisses (fi-
 nisz)
 qu'il finît (finī)
 que nous finissions
 finisziō)
 que vous finissiez
 (finisziē)
 qu'ils finissent (fi-
 nisz)

- IV. que je reçusse (rő-
 szűsz)
 que tu reçusses (rő-
 szűsz)
 qu'il reçût (rőszű)
 que nous reçussions
 (rőszűszio)
 que vous reçussiez
 (rőszűszie)
 qu'ils reçussent (rő-
 szűsz)

Subjonctif, passé indéfini.

A subjonctif passé indéfini össze van téve az 209.
 avoir vagy être segítő ige subjonctif présent-jából
 s a ragozandó igének szenvedő alakú participe
 passé-jából.

210.

avoir :

que j'aie eu (*kǒ
zsā ü*) hogy ne-
kem volt
que tu aies eu (*kǒ
tü āz ü*)
qu'il ait eu (*k'il āt ü*)

que nous ayons eu
(*ājōz ü*)
que vous ayez eu
(*ājēz ü*)
qu'ils aient eu
(*k'ilz āt ü*)

être :

que j'aie été (*kǒ
zsā étē*) hogy vol-
tam
que tu aies été (*kǒ
tü āz étē*)
qu'il ait été
(*k'il āt étē*)
que nous ayons été
(*ājōz étē*)
que vous ayez été
(*ājēz étē*)
qu'ils aient été
(*k'ilz āt étē*)

211. I. que j'aie donné hogy
adtam
que tu aies donné
qu'il ait donné
que nous ayons donné

que vous ayez donné

qu'ils aient donné

I. que je sois resté
hogy maradtam
que tu sois resté
qu'il soit resté
que nous soyons
restés
que vous soyez
restés
qu'ils soient restés

II. que j'aie fini hogy
végeztem s. a. t.

II. que je sois parti
hogy elmentem
s. a. t.

III. que j'aie vendu hogy
eladtam s. a. t.

IV. que j'aie reçu hogy
kaptam s. a. t.

A participe passé változásáról lásd: 196. §.

Subjonctif, plusqueparfait.

212. A *subjonctif plusqueparfait* össze van téve az *avoir* vagy *être* segítő igének *subjonctif imparfait*-jából s a ragozandó igének *szenvedő alakú participe passé*-jából.

213.

avoir :

que j'eusse eu (*kǒ
zsüsz ü*)
que tu eusses eu
(*üsöz ü*)

être :

que j'eusse été (*kǒ
zsüsz étē*)
que tu eusses été

qu'il eût eu (*k'i lüt ü*)
 que nous eussions eu
 (*üszioz ü*)
 que vous eussiez eu
 (*üsziez ü*)
 qu'ils eussent eu
 (*üszü ü*)

qu'il eût été
 que nous eussions
 été
 que vous eussiez
 été
 qu'ils eussent été

I. que j'eusse donné
 que tu eusses donné
 qu'il eût donné
 que nous eussions
 donné
 que vous eussiez
 donné
 qu'ils eussent donné

I. que je fusse resté 214.
 que tu fusses resté
 qu'il fût resté
 que nous fussions
 resté
 que vous fussiez
 restés
 qu'ils fussent restés

II. que j'eus fini
 *s. a. t.

II. que je fusse parti
 s. a. t.

III. que j'eusse vendu
 s. a. t.

IV. que j'eusse reçu
 s. a. t.

A participe passé változásáról lásd: 196. §.

Impératif.

215.

Az *impératif*-nak vagy parancsoló módnak csak egyesszám második továbbá többeszám első és második személye van.

Az *impératif* mellé a névmási alanyt nem teszszük ki.

avoir:

aie (*ā*) legyen neked
 ayons (*ājō*) legyen
 nekünk
 ayez (*ājē*) legyen
 nektek

être:

sois (*szōa*) légy
 soyons (*szōajō*) le-
 gyünk
 soyez (*szōajē*) le-
 gyetek

216.

I. donne*) (*don*) adj
 donnons (*donō*) ad-
 junk
 donnez (*donē*) adja-
 tok

II. finis (*fini*) végezz 217.
 finissons (*finiszō*)
 végezzünk
 finissez (*finiszē*)
 végezzetek

*) *en* előtt *donnes*: *donnes-en* (*donz ā*) adj
 abból!

III. vends (<i>vā</i>) adj el, add el s. a. t.	IV. reçois (<i>rőszőa</i>) fo- gadd
vendons (<i>vādō</i>) ad- juk el	recevons (<i>rőszővō</i>) fogadjuk
vendez (<i>vādē</i>) adjá- tok el	recevez (<i>rőszővē</i>) fogadjátok

A II. osztály **-mir**, **-tir**, **-vir** végzetű igéinél ugyanazt tapasztaljuk, mint a jelenben:

dors (<i>dōr</i>) alugyál	pars (<i>pār</i>) menj el
dormons (<i>dormō</i>) alugyunk	partons (<i>partō</i>) menjünk el
dormez (<i>dormē</i>) alu- gyanak	partez (<i>partē</i>) men- jetekek el

sers (*szār*) szolgálj
servons (*szārō*) szolgáljunk
servez (*szārē*) szolgáljatok.

A magáratérő vagy visszaható igék ragozása.

218. A magáratérő igék mindig *être* segítségével képezik összetett alakjaikat, aminek következtében a *participe passé* nemben és számban mindig *egyezik az alánnyal*.

219. A magáratérő igék mellett mindig ott találjuk a személyes névmás részestárgyi vagy szenvedőtárgyi alakját: *me*, *m'* magamnak, magamat, *te*, *t'* magadnak, magadat; *se*, *s'* magának, magát; *nous* magunknak, magunkat; *vous* magatokuak, magatokat; *se*, *s'* maguknak, magukat.

E névmások mindig az ige előtt állanak s csak a parancsoló módban csatoltatnak kötőjellel az ige után.

Ezek után felemlítjük a **se cacher** (*sző kasē*) magát elrejtetni, elrejtőzni, igének főbb alakjait, melyeknek mintájára könnyen lehet képezni bármely alakot.

Indicatif présent.

je me cache (*sző mō kas*) elrejttem magamat, elrejtözöm
tu te caches (*tū tō kas*) elrejtözöl
il se cache (*il sző kas*) elrejtőzik

nous nous cachons (*nu nu kasõ*) elrejtözünk
 vous vous cachez (*vu vu kasē*) elrejtöztök
 ils se cachent (*il szõ kas*) elrejtöznek.

Indicatif, passé indéfini.

je me suis caché (n.: cachée) (*zsõ mö szüi kasē*)
 elrejtöztem
 tu t' es caché (n.: cachée) (*tü t'ä kasē*)
 il s'est caché (*il sz'ä kasē*)
 elle s'est cachée (*äl sz'ä kasē*)
 nous nous sommes cachés (n.: cachées) (*nu nu
 szom kasē*)
 vous vous êtes cachés (n.: cachées) (*vu vuz ät kasē*)
 ils se sont cachés (*il szõ szõ kasē*)
 elles se sont cachées (*äl szõ szõ kasē*)

Subjonctif, présent.

que je me cache (*kõ zsõ mö kas*) hogy elrejtözsem,
 hogy elrejtözöm
 que tu te caches (*kõ tü tõ kas*)
 qu'il se cache (*k'il szõ kas*)
 que nous nous cachions (*kõ nu nu kasiõ*)
 que vous vous cachiez (*kõ vu vu kasiē*)
 qu'ils se cachent (*k'il szõ kas*)

Impératif.

cache-toi (*kas-tõa*) rejtözzeél el,
 cachons-nous (*kasõ-nu*) rejtözzeünk el
 cachez-vous (*kasē-vu*) rejtözzeetek el, rejtözzeék ön el.

Szenvedő igeragozás.

Az átható igéknek cselekvő igeragozásuk mellett 220.
 van szenvedő igeragozásuk is.

A szenvedő igeragozásnak alapja a *szenvedő alakú participe passé*, melyet már ismerünk.

A szenvedő alaknak minden idejét úgy képez- 221.
 zük, hogy az *être* ige megfelelő alakjához hozzá-
 csatoljuk a ragozandó igének *szenvedő alakú parti-*
cipe passé-ját, mely számban és nemben mindig
 egyezik alanyával.

Például az *être* segítő igének *conditionnel passé*
 többszámú harmadik személye nőnemben: *elles*
auraient été. A *battre* (*batr*) verni, igének szabály-
 szerü *szenvedő alakú participe passé*-ja *battu* (*batü*).

Igy tehát a *battre* ige szenvedő alakú conditionnel passé többesszámú harmadik személye nőnemben: **elles auraient été battues** (älz orāt ētē batū) ők megverettek volna.

Mintthogy ezen mód szerint bármely igét fennakadás nélkül végig lehet ragozni az egész szenvedő alakon, további példa felhozása fölösleges.

Kérdés és tagadás.

222. Az igét *kérdő alakúvá* úgy változtatjuk, hogy az alanyaúl szolgáló névmást kötőjellel az ige után csatoljuk, vagy pedig állító formája elé az **est-ce que** (ä-sz kö) kifejezést tesszük.

Igy például a segítő igék *indicatif présent*-ja kérdőalakban:

ai-je (ēzs) van-e nekem?	suis-je (szűizs) vagyok-e
as-tu (a-tu)	es-tu (ä-tu)
a-t-il (a-til)	est-il (ät il)
avons-nous (avõ-nu)	sommes-nous (szom-nu)
avez-vous (avē-vu)	êtes-vous (ät-vu)
ont-ils (õt il)	sont-ils (szõt il)

vagy: **est-ce que j'ai** = van-e nekem? **est-ce que je suis** = vagyok-e én? s a t.

A **recevoir** igének *indicatif passé défini*-je kérdő alakban:

reçus-je (rösszüzs) kaptam-e? vagy: **est-ce que je reçus** s. a. t.
reçus-tu (rösszü-tü)
reçut-il (rösszüt il)
reçûmes-nous (rösszüm-nu)
reçûtes-vous (rösszüt-vu)
reçurent-ils (rösszürt il)

A **se cacher** = elrejtözni igének *indicatif plus-queparfait*-ja kérdőalakban:

m'étais-je caché (n.: cachée) = elrejtöztem-e én?
t'étais-tu caché (n.: cachée)
s'était-il caché
s'était-elle cachée
nous étions-nous cachés (n.: cachées)
vous étiez-vous cachés (n.: cachées)
se sont-ils cachés
se sont-elles cachées.

Meg kell jegyezni, hogy a jó hangzás kedvéért **223.** az I. osztály igéi az *indicatif présent* egyesszámú elsőszemélyben végső *e*-jükre a kérdő alakban / (*accent aigu*) jelet vesznek: **je donne** (zső *don*) adok, **donné-je** (*donēzs*) adok-e?

Ugyancsak a jóhangzás kedvéért *-t-* teendő ige **224.** és névmás közé a kérdőalakokban a következő esetekben:

α) az **avoir** segítő ige *indicatif présent* egyesszámú harmadik személyében: **a-t-il** = van-e neki, **a-t-on** = hat man? van-e az embernek.

β) az **I. osztály** igéinél az *indicatif passé défini*-jének egyes harmadik személyében: **il donna** = adott; **donna-t-il** = adott-e?

γ) minden ige *indicatif futur*-jének egyesszámú harmadik személyében: **il sera** = lesz, **sera-t-il** = lesz-e? **elle recevra** = ő kapni fog, **recevra-t-elle** = fog-e kapni?

δ) **il va** = ő megy, **va-t-il** = megy-e?

A francziában a **non** (*nõ*) tagadó szó csak úgy **225.** használható, mint a német nein, azaz feleletül valamely kérdésre. *A mondatban a tagadás mindig két szóval történik: ne ... pas* (*pā*), melyek közül az első **ne**, **n'** mindig az alany után, a **pas** szó pedig az ige után áll: összetett igealakokban a segítő ige után.

A segítő igék *indicatif présent*-ja tagadó alakban: **226.**

je n'ai pas (*zsnēpā*)
nekem nincs

tu n'as pas (*tü n'ā pā*)

il n'a pas (*il n'ā pā*)
nous n'avons pas
(*nu n'avō pā*)

vous n'avez pas (*vu n'avē pā*)

ils n'ont pas (*il n'ō pā*)

je ne suis pas (*zső nõ szüi pā*) nem vagyok

tu n'es pas (*ü n'ä pā*)

il n'est pas (*il n'ä pā*)
nous ne sommes pas
(*nu nõ szompā*)

vous n'êtes pas (*vu n'ät pā*)

ils ne sont pas (*il nõ szō pā*)

A **donner** igének *indicatif passé défini*-je tagadó alakban:

je ne donnai pas nem
adtam

tu ne donnas pas
il ne donna pas

nous ne donnâmes pas

vous ne donnâtes pas
ils ne donnèrent pas

A *se cacher* igének *subjonctif passé indéfini*je tagadó alakban:

que je ne me fusse pas caché = hogy nem rejtőztem el

que tu ne te fusse pas caché

qu'il ne se fût pas caché

que nous ne nous fussions pas cachés

que vous ne vous fussiez pas cachés

qu'ils ne se fussent pas cachés.

227. Az *impératif* (*parancsolómód*) a tagadó szócskával tiltó móddá lesz, a mikor a visszaható igék névmásukat ismét az ige elé teszik:

être:

donner:

ne sois pas ne légy

ne donne pas ne adj

ne soyons pas ne legyünk

ne donnons pas ne adjunk

ne soyez pas ne legyetek

ne donnez pas ne adjatok

se cacher:

ne te cache pas ne rejtőzzél el

ne nous cachons pas ne rejtőzzünk el

ne vous cachez pas ne rejtőzzetek el.

228. Az *infinitif* mind a két tagadó szócskát az ige elé kívánja: *ne pas donner* = nem menni, *ne pas être* (*nő pāz ātr*) nem lenni, *ne pas se cacher* = el nem rejtőzni.

229. A tagadólagos kérdés úgy fejezhető ki, hogy az ige kérdő alakja elé a *ne* ... utána a *pas* szócskát teszszük.

Például a *segítő igék indicatif présent*-ja:

n'ai-je pas nincs-e nekem?

ne suis-je pas nem vagyok-e?

n'as-tu pas

n'es-tu pas

n'a-t-il pas

n'est-il pas

n'avons-nous pas

ne sommes nous pas

n'avez-vous pas

n'êtes-vous pas

n'ont-ils pas

ne sont-ils pas

A *recevoir* igének *conditionnel présent*-ja tagadólagos kérdésben:

ne recevrais-je pas nem kapnék-e?

ne recevriions-nous pas

ne recevrais-tu pas
ne recevrait-il pas

ne recevriez-vous pas
ne recevraient-ils pas

A felhozott példák után minden igealaknak tagadó formája és tagadólagos kérdő alakja fennakadás nélkül képezhető.

A tagadás erősíthető, ha **pas** helyébe a **point** 230. (pöe) szót teszszük: **je n'ai point d'argent** (zsö n'ē pōē d'arzsā) (egyáltalában) nincs pénzem.

α) A még nem kifejezés a francziában: **ne . . . pas encore**: **je n'ai pas encore donné** (zsö n'ē pāz ākōr donē) még nem adtam.

β) A nem többé kifejezés = **ne . . . plus**: **je ne pleure plus** (zsö nō plōr plü) = nem sírok többé.

γ) **Soha** = **ne . . . jamais**: **je n'ai jamais reçu** (zsn'ē zsamā rōszü) = soha sem kaptam.

δ) A részleges tagadás **csak** = **ne . . . que**: **je n'ai que deux plumes** (zsn'ē kō dō plüm) csak két tollam van.

ε) **Senki sem** = . . . **personne ne . . . semmi sem** = **rien ne . . .**: **personne n'est resté** (pārszon n'ā rāszte) senki sem maradt; **rien n'est plus beau** (rjē n'ā plü bō) semmi sem szebb.

ζ) **senkit sem** = **ne . . . personne!** — **semmit sem** = **ne . . . rien**: **je ne vois personne** (zsö nō vōa pārszon) nem látok senkit, senkit sem látok — **je vois** = látok — **tu ne donnes rien** (tü nō don rjē) te nem adsz semmit, te semmit sem adsz.

η) Megjegyzendő, hogy a **savoir** (szavōār) **wissen** és **pouvoir** (puvōār) fönnen ígék mellett gyakran csak **ne** fejezi ki a tagadást: **je ne sais** (zsö nō szē) nem tudom (ich weiß nicht) **je ne puis** (zsö nō püi) ich fann nicht.

Helyesírási megjegyzések

a rendes ígék ragozásához.

Azon I. ígék, melyeknek töve **c**-re végződik, 232. mint **placer** (plaszē) helyezni, **a**-val, vagy **o**-val kezdődő ragok előtt **ç**-vel iratnak: **nous plaçons** (nu plaszō) mi helyezünk, **ils plaçaient** (il plaszā) ők helyeztek.

Azon I. ígék, melyeknek töve **g**-re végződik, 233. mint **manger** (māzsē) enni, **a**-val vagy **o**-val kezdődő ragok előtt **ge**-vel irandók: **nous mangeons** (nu

māzső) mi eszünk, **nous mangeâmes** (*nu māzsām*) mi ettünk. Lásd 29. §. β).

234. Némely igéknél a helyes kiejtés feltüntetése végett két összetalálkozó magánhangzó elválasztására ** -jel szükséges: **jouer** (*zsuē*) játszani; **nous jouîons** (*nu zsuîō*) mi játszottunk; **distribuer** (*disztribüē*) kiosztani; **vous distribuiez** (*vu disztribüiē*) ti kiosztottatok; **arguer** (*argüē!*) érvelni, következtetni; **j'arguē** (*zsargü*) érvelek; **vous arguiez** (*vuz argüiē*) ti érveltek. Mint látjuk, a ** részben arra szolgál, hogy az i-t ne vegyük a megelőző magánhangzóval ikerhangzónak, részben, hogy az „u“ hangzatos volta kitűnjék. Lásd: 43. §.

235. Azon igék, melyeknek töve i-re végződik, az *indicatif imparfait* többes első és második személyében két i-vel irandók: **prier** (*priē*) kérni, **nous priions, vous priez**.

236. Az **-oyer, -uyer** végű I. igékben **y** helyett **i** irandó, valahányszor a rag *néma e* vagy *néma e-vel* kezdődik: **employer** (*āplōajē*) használni, alkalmazni; **j'emploie** (*zs'āplōa*) használok, **nous emploierons** (*nuz āplōarō*) használni fogunk; **essuyer** (*āszüijē*) megtörölni, **tu essuies** (*tü āszüi*), **nous essuierons** (*nuz āszüirō*).

237. Az **-ayer** végzetű I. oszt. igék rendesen egész ragozásuk alatt megtartják az **y**-t, azonban *néma e-vel* kezdődő ragok előtt **i**-vel írhatók: **payer** (*pājē*) fizetni, **je payerai** vagy **je paierai** (*zső pājē*) = fizetni fogok.

Megjegyzendő, hogy ezen igék, akár *i*-vel, akár *y*-nal íratnak a gyenge *j* hangot tövük végén megtartják.

A változó tövű igék ragozása.

238. Számos ige van a francia nyelvben, melynek töve a ragozás folyamán kisebb-nagyobb változást szenved. Ezen igéket *változó tövű* vagy *rendhagyó* igéknek nevezzük. Ezek közül azokat, melyek csak kisebb mértékű változásokat mutatnak, e helyett külön megbeszéljük, a többiek pedig betűrendben fogjuk bemutatni.

239. Azon I. oszt. igék, melyeknek *infinitif*-jében a rag előtti szótagban *néma e* van, *néma e*-ből álló,

vagy néma *e*-vel kezdődő ragok előtt a többeli néma *e*-re \ (*accent grave*)-ot kapnak, annak jeléül, hogy az *e* nyíltan ejtendő:

mener (*mōnē*) vezetni: je mène (*zsō mān*) vezetek, je mènèrai (*zsō mān'rē*) vezetni fogok. Ilyenek még semer (*szōmē*) vetni, acheter (*as'tē*) venni, geler (*zsōlē*) fagyasztani, fagyni s. a. t.

Van azonban számos *-eler*, *-eter* végű ige, mely 240. a helyett, hogy az *l* illetőleg *t* előtti néma *e*-re az említett esetekben *accent grave*-ot tenne, az *l*-t illetőleg a *t*-t megkettőzteti. Ilyenek: appeler (*ap'lē*) nevezni: j'appelle (*zsapāl*) nevezek, hívok, j'appellerai (*zsapāl'rē*) nevezni, hívni fogok; jeter (*zsōtē*) dobni: je jette (*zsō zsāt*) dobok, je jetterai (*zsō zsāt'rē*) dobni fogok s a t.

Azon I. oszt. igék, melyekben a tő utolsó szó- 241. tagjában é (*zárt e*) van, néma *e*-ből álló vagy néma *e*-vel kezdődő ragok előtt é (*nyílt e*)-vel irandók: répéter (*rēpētē*) ismételni: je répète (*zsō rēpāt*) ismétlek s a t.

A többi rendhagyó igéket betűsorban állítjuk 242. össze, előre bocsátva a következő megjegyzéseket:

α) A mely igénél az *indicatif futur* nincs idézve, az ezen idejét rendes módon képezi az *infinitif*-ből.

β) A mely igénél az *indicatif passé défini* nincs felemlítve, az ezen időt a rendes módon képezi az *infinitif* tövéből az osztályát megillető ragokkal.

γ) A mely igénél az *impératif* nincs idézve, annál ezen mód személyei teljesen megegyeznek az *indicatif présent* megfelelő személyeivel.

δ) Az *indicatif imparfait* és *participe présent* mindig azon többlől képeztetik, mely az *indicatif présent* többesszám első személyében van. Például: conduire (*kōdūīr*) vezetni: *Indicatif présent* T. 1.: nous conduisons (nu *kōdūīzō*) mi vezetünk, *indicatif imparfait*: je conduisais (*zsō kōdūīzā*) s a t.

ε) A *subjonctif imparfait* mindig abból a többlől képeztetik, mely az *indicatif passé défini*ben található. Például: savoir (*szavōār*) tudni, *indicatif passé défini*: je sus (*zsō szū*), *subjonctif imparfait*: que je susse (*kō zsō szūs*).

ς) Az igealakok nevét ezután rövidítve írjuk a következő módon: Sz. p. p. = szenvedő alakú *participe passé*, I. p. = *indicatif présent*, I. p. d. = *indicatif passé défini*, I. f. = *indicatif futur*, S. p.

= subjonctif présent, *lpr.* = impératif, *P. p.* = participe présent.

243. acquérir (*akërīr*) szerezni. Sz. p. p.: *acquis*, *acquise* (*aki*, *akīz*). I. p.: *j'acquiens*, *tu acquiers*, *il acquiert*, *nous acquérons*, *vous aquérez*, *ils acquièrent* (*zsakjār*, *tū akjār*, *il akjār*, *nuzakērō*, *vuz akērē*, *ilz akjār*). I. p. d.: *j'acquis* (*zsaki*) s a t. I. f.: *j'acquerrai* (*zsakārrē*). S. p.: *que j'acquière*, *que tu acquières*, *qu'il acquière*, *que nous acquérions*, *que vous acquériez*, *qu'ils acquièrent* (*kō zsakjār*, *kō tū akjār*, *k'il akjār*, *kō nuz akērō*, *kō vuz akērē*, *k'ilz akjār*).

aller (*alē*) menni. Sz. p. p.: *allé* (*alē*). I. p.: *je vais*, *tu vas*, *il va*, *nous allons*, *vous allez*, *ils vont* (*zō vā*, *tū va*, *il va . . . il vō*). I. f.: *j'irai* (*zsirē*) S. p.: *que j'aille*, *que tu ailles*, *qu'il aille*, *que nous allions*, *que vous alliez*, *qu'ils aillent* (*kō zsajj*, *kōtū ajj*, *kil ajj*, *kō nuz aliō*, *kō vuz aliē*, *k'ilz ajj*). A többi alak rendes.

asseoir (*aszōar*) ültetni, rendesen magáratérő alakban: *s'asseoir* (*szaszōar*) leülni. Sz. p. p.: *assis*, *assise* (*aszi*, *aszīz*). I. p.: *je m'assieds*, *tu t'assieds*, *il s'assied*, *nous nous asseyons*, *vous vous asseyez*, *ils s'asseyent*, (*zsō maszjē*, *tū t aszjē*, *il szaszjē*, *nu nuzaszājō*, *vu vuzaszājē*, *il szaszāj*). I. p. d.: *je m'assis* (*zsō maszi*). I. f.: *je m'assiérai* (*zsō maszjērē*), S. p.: *que je m'asseye* (*kō zsō maszāj*) — être assis = ülni.

atteindre (*atēdr*) elérni. Sz. p. p.: *atteint*, *atteinte* (*atē*, *atēt*). I. p.: *j'atteins*, *tu atteins*, *il atteint*, *nous atteignons*, *vous atteignez*, *ils atteignent* (*zsatē*, *tu atē*, *ilatē*, *nuz atányō*, *vuz atányē*, *ilz atány*). I. p. d.: *j'atteignis* (*zsatányi*). S. p.: *que j'atteigne* (*kō zsatány*) s a t.

bénir (*bēnr*) megáldani, megszentelni. Különben egészen úgy megy, mint *finir*, csak kétféle szentelő alakú *participe passé*-ja van: *béni* = megáldott, *gefequet*, és *bénit*, *bénite* = szentelt: *du pain bénit* (*dū pē bēni*) szentelt kenyér, *de l'eau bénite* (*dō lō bēnit*) szentelt víz.

battre (*batr*) ütni, verni. Sz. p. p.: *battu* (*batū*). I. p.: *je bats*, *tu bats*, *il bat*, *nous battons*, *vous*

battez, ils battent (zsö ba, tü ba, il ba, nu batō, vu batē, il bat). I. p. d.: **je battis** (zsö bati). S. p.: **que je batte** (kö zsö bat) s a t.

boire (böär) inni. Sz. p. p.: **bu** (bü). I. p.: **je bois, tu bois, il boit, nous buvons, vous buvez, ils boivent** (zsö böa, tü böa, il böa, na büvō, vu büvē, il böav). I. p. d.: **je bus** (zsö bü). I. f.: **je boirai** (zsö böarē). S. p.: **que je boive, que tu boives, qu'il boive, que nous buvions, que vous buviez, qu'ils boivent** (kö zsö böav, kö tü böav, k'il böav, kö nu büviōn, kö vu büviē, k'il böav).

bouillir (bujjīr) főni, forni. Sz. p. p.: **bouilli** (bujji). I. p.: **il bout** (il bu), **ils bouillent** (il bujj). S. p.: **qu'il bouille** (k'il bujj) egyébként rendes.

ceindre (szēdr) övezni. Sz. p. p.: **ceint, ceinte** (szē, szēt) teljesen úgy ragozandó, mint *atteindre*.

conduire (kodűīr) vezetni. S. p. p.: **conduit, conduite** (kődűi, ködüit). I. p.: **je conduis, tu conduis, il conduit, nous conduisons, vous conduisez, ils conduisent** (zsö ködüi, tü ködüi, il ködüi, nu ködüizō, vu ködüizē, il ködüitz): I. p. d.: **je conduisis** (zsö ködüizi). S. p.: **que je conduise** (kö zsö ködüitz) s a t.

connaître (konātr) ismerni. Sz. p. p. **connu** (konü) I. p.: **je connais, tu connais, il connaît, nous connaissons, vous connaissez, ils connaissent** (zsö konā, tü konā, il konā, nu konāszo, vu konāsze, il konāszi). I. p. d.: **je connus** (zsö konü) S. p.: **que je connaisse** (kö zsö konāszi) s a t.

conquérir (kőkērīr) meghódítani, egészen úgy, mint *acquérir*.

construire (kösztűrīr) alkotni, készíteni, szerkeszteni; egészen úgy, mint *conduire*.

contraindre (kōtrēdr) kényszeríteni. Sz. p. p.: **contraint, contrainte** (kōtrē, kōtrēt) egészen úgy, mint *atteindre*.

courir (kūrīr) futni. Sz. p. p.: **couru** (kurü). I. p.: **je cours, tu cours, il court, nous courons, vous courez, ils courent** (zsö kūr, tü kūr, il kūr, nu kurō, vu kurē, il kūr). I. p. d.: **je courus** (zsö kurü) I. f.: **je courrai** (zsö kurrē) s a t. S. p.: **que je coure** (kö zsö kūr) s a t.

couvrir (kuvrīr) befedni, betakarni. Sz. p. p.: **couvert, couverte** (kuvār, kuvärt). I. p.: **je couvre,**

tu couvres, il couvre, nous couvrons, vous couvrez, ils couvrent (*zsö kūvr, tü kūvr, il kūvr, nu kuvrō, vu kuvrē, il kūvr*). I. p. d.: je couvris (*zsö kuvri*). S. p.: que je couvre (*kö zsö kūvr*) s a t.

craindre (*krēdr*) félni. Sz. p. p.: craint (*krē*) egészen úgy, mint *atteindre*.

croire (*krōār*) hinni. Sz. p. p.: cru (*krü*). I. p.: je crois, tu crois, il croit, nous croyons, vous croyez, ils croient (*zsö krōa, tü krōa, il krōa, nu krōajō, vu krōajē, il krōa*). I. p. d.: je crus (*zsö krü*). S. p.: que je croie, que tu crois, qu'il croie, que nous croyions, que vous croyiez, qu'il croient (*kö zsö krōa, kö tü krōa, k'il krōa, kö nu krōajiō, kö vu krōajiē, k'il krōa*).

croître (*krōātr*) nőni. S. p. p.: crû, crue (*krü, krü*). I. p.: je crois, tu crois, il croît, nous croissons, vous croissez, ils croissent (*zsö krōa, tü krōa, il krōa, nu krōaszō, vu krōaszē, il krōasz*). I. p. d.: je crûs (*zsö krü*). S. p.: que je croisse (*kö zsö krōasz*) s a t. S. imparfait: que je crusse (*kö zsö krüsz*) s a t.

cueillir (*kōjjtr*) szedni, szakítani. Sz. p. p.: cueilli (*kōjji*). I. p.: je cueille, tu cueilles, il cueille, nous cueillons, vous cueillez, ils cueillent (*zsö kōjj, tü kōjj, il kōjj, nu kōjjō, nu kōjjē, il kōjj*). I. f.: je cuillerai (*zsö kōjj'rē*) s a t. S. p.: que je cueille (*kö zsö kōjj*) s a t.

cuire (*kūr*) főzni, sütni, égetni. Sz. p. p.: cuit, cuite (*küi, küit*) egészen úgy, mint *conduire*.

détruire (*dētrūr*) lerombolni, elpusztítani. Sz. p. p.: détruit, détruite (*dētrüi, dētrüit*) egészen úgy, mint *conduire*.

devoir (*dōvōār*) kelleni, tartozni. Teljesen a IV. osztályt (*recevoir*) követi. Sz. p. p.: dû, due (*dü, dü*).

dire (*dīr*) mondani. Sz. p. p.: dit, dite (*di, dit*). I. p.: je dis, tu dis, il dit, nous disons, vous dites, il disent (*zsö di, tu di, il di, nu dizō, vu dit! il dīz*). I. p. d.: je dis (*zsö di*) s a t. S. p. que je dise (*kö zsö dīz*) s a t.

écrire (*ēkrīr*) írni. Sz. p. p.: écrit, écrite (*ēkri, ēkrit*). I. p.: j'écris, tu écris, il écrit, nous écrivons, vous écrivez, ii écrivent (*zsēkri, tü ēkri,*

il ěkri, nuz ěkrivō vuz ěkrivē, ilz ěkrīv). I. p. d.: *j'ěcrivis* (*zsěkrivi*). S. p.: *que j'ěcrive* (*kō zsěkrīv*) s a t.

envoyer (*āvōajĕ*) küldeni, elküldeni. Sz. p. p.: *envoyé* (*āvōajĕ*). I. f.: *j'enverrai* (*zsāvārrē*) kü-lönben úgy ragozandó, mint az *-oyer* végű rendes igék, Lásd:

ěteindre (*ĕtĕdr*) kioltani. Egészen úgy, mint *atteindre*.

faire (*fār*) tenni, csinálni. Sz. p. p.: *fait, faite* (*fä, fät*). I. p.: *je fais* (*zsō fä*), *tu fais* (*tü fä*). *il fait* (*il fä*), *nous faisons* (*nu fōzō!*) *vous faites* (*vu fät*), *ils font* (*il fō*). I. imparfait: *je faisais* (*zsō fōzā!*) s a t. I. p. d.: *je fis* (*zsō fĭ*). I. f.: *je ferai* (*zsō fōrē, zsō f'rē*) s a t. S. p.: *que je fasse, que tu fasses, qu'il fasse, que nous fassions, que vous fassiez, qu'ils fassent*.

falloir (*falōār*) kelleni, csak egyes harmadik személyben ragozható. Sz. p. p.: *fallu* (*falü*). I. p.: *il faut* (*il fō*) kell. I. imparfait: *il fallait* = kellett, I. p. d.: *il fallut* = kellet. I. f.: *il faudra* (*il fōdra*) kelleni fog. S. p.: *qu'il faille* (*kil fajj*) hogy kelljen, hogy kell.

feindre (*fĕdr*) tettetni. Sz. p. p.: *feint, feinte* (*fĕ, fĕt*). Egészen úgy, mint *atteindre*.

fuir (*fŭĭr*) menekülni, futni. Sz. p. p.: *fui* (*fŭi*). I. p.: *je fuis, tu fuis, il fuit, nous fuyons, vous fuyez, ils fuient* (*zsō fŭi, tü fŭi, il fŭi, nui fŭijō, vu fŭijĕ, il fŭi*). I. p. d.: *je fuis* (*zsō fŭi*) s a t. S. p.: *que je fuie* (*kō zsō fŭi*) s a t.

instruire (*ĕsztrŭĭr*) oktatni. Egészen úgy, mint *conduire*.

introduire (*ĕtrodüĭr*) bevezetni, beavatni. Egészen úgy, mint *conduire*.

joindre (*zsōĕdr*) kötni, összefűzni, összekapcsolni. Sz. p. p.: *joint, jointe* (*zsōĕ, zsōĕt*). I. p.: *je joins, tu joins, il joint, nous joignons, vous joignez, ils joignent* (*zsō zsōĕ, tü zsōĕ, il zsōĕ, nu zsōanyō! vu zsōanyĕ, il zsōany*). I. p. d.: *je joignis* (*zsō zsōanyi*). S. p.: *que je joigne* (*kōzsō zsōany*).

lire (*līr*) olvasni. Sz. p. p.: *lu* (*lū*). I. p.: *je lis, tu lis, il lit, nous lisons, vous lisez, ils lisent* (*zső li, tū li, il li, nu lizō, vu lizē, il līz*). I. p. d.: *je lus* (*zső lū*). S. p.: *que je lise* (*kő zső līz*) s a t.

luire (*lūīr*) világítani, fényleni. Sz. p. p.: *lui* (*lūi*). I. p.; *je Luis, tu Luis il luit, nous luions, vous lisez, ils luisent* (*zső lūi, tū lūi, il lūi, nu lūizō, vu lūizē, il lūīz*) s a t.

maudire (*mōdīr*) átkozni. Sz. p. p.: *maudit, maudite* (*mōdi, mōdit*). I. p.: T. *nous maudissons, vous maudissez, ils maudissent* (*nu mōdiszō . . .*). S. p.: *que je maudisse* (*kő zső mōdisz*) különben úgy, mint *dire*.

mettre (*mātr*) tenni, helyezni. Sz. p. p.: *mis, mise* (*mi, mīz*). I. p.: *je mets, tu mets. il met, nous mettons, vous mettez, ils mettent* (*zső mā, tū mā, il mā, nu mātō, vu mātē, il māt*). I. p. d.: *je mis* (*zső mi*). S. p.: *que je mette* (*kő zső māt*) s a t.

mourir (*murīr*) meghalni. Sz. p. p.: *mort, morte* (*mōr, mort*). I. p.; *je meurs, tu meurs, il meurt, nous mourons, vous mourez, ils meurent* (*zső mōr, tū mōr, il mōr, nu murō, vu morē, il mōr*). I. p. d.: *je mourus* (*zső murū*). I. f.: *je mourrai* (*zső murrē*). S. p.: *que je meure, que tu meures, qu'il meure, que nous mourions, que vous mouriez, qu'ils meurent* (*kő zső mōr, kő tū mōr, k'il mōr, kő nu muriō, kő vu muriē, k'il mōr*).

mouvoir (*muvōār*) mozgatni. Sz. p. p.: *mû, mue* T.: *mus, mues* (*mü, mü*). I. p.: *je meus, tu meus, il meut nous mouvons, vous mouvez, ils meuvent* (*zső mō, tū mō, il mō, nu muvō, vu muvē, il mōv*). I. p. d.: *je mus* (*zső mü*). I. f.: *je mouvrai* (*zső muvrē*). S. p.: *que je meuve, que tu meuves, qu'il meuve, que nous mouvions, que vous moviez, qu'ils meuvent* (*kő zső mōv, kő tū mōv, k'il mōv, kő nu muviō, kő vu muviē, k'il mōv*).

naître (*nātr*) születni. Sz. p. p.: *né, née* (*nē, nē*). I. p.: *je nais, tu nais. il naît, nous naissons, vous naissez, ils naissent* (*zső nā, tū nā, il nā, nu*

nászō, vu nászē, il nász). I. p. d.: **je naquis** (*zső naki*) s a t. S. p.: **que je naisse** (*kő zső nász*) s a t.

nuire (*nűtr*) ártani. S. p. p.: **nui** (*nűi*). I. p.: **je nuis** s a t. mint *luire*. I. p. d.: **je nuisis** (*zső nűizi*).

offrir (*ofrtr*) nyújtani, felajánlani. Sz. p. p.: **offert**, **offerte** (*ofār, ofärt*) egészen úgy, mint *couvrir*.

ouvrir (*uvrtr*) kinyitni. Egészen úgy, mint *couvrir*.

paraître (*parātr*) megjelenni, látszani. Sz. p. p.: **paru**. Egészen úgy, mint *connaître*.

peindre (*pēdr*) festeni. Sz. p. p.: **peint**, **peinte** (*pē, pēt*). Egészen úgy, mint *atteindre*.

plaindre (*plēdr*) panaszkodni, siratni. Egészen úgy, mint *atteindre*.

plaire (*plār*) tetszeni. Sz. p. p.: **plu** (*plü*) I. p.: **je plais**, **tu plais**, **il plaît**, **nous plaisons** **vous plaisez**, **ils plaisent** (*zső plā, tü plā, il plā, nu plāzō, vu plāzē, il plāz*). I. p. d.: **je plus** (*zső plü*). S. p.: **que je plaise** (*kő zső plāz*).

pouvoir (*puvōār*) rendesen -hat, -het képzős igével fordítható (fönnen). Sz. p. p.: **pu** (*pü*). I. p.: **je peux**, **tu peux**, **il peut**, **nous pouvons**, **vous pouvez**, **ils peuvent** (*zső pō, tü pō, il pō, nu puvō, vu puvē, il pōv*). Megjegyzendő, hogy **je peux** helyett **je puis** (*zső pűi*) is állhat! I. p. d.: **je pus** (*zső pü*). I. f.: **je pourrai** (*zső purrē*) S. p.: **que je puisse**, **que tu puisses**, **qu'il puisse**, **que nous puissions**, **que vous puissiez**, **qu'ils puissent** (*kő zső pűisz, kő tü pűisz*) s a t.

prendre (*prādr*) venni, nehmén. Sz. p. p.: **pris**, **prise** (*pri, prīz*). I. p.: **je prends**, **tu prends**, **il prend**, **nous prenons**, **vous prenez**, **ils prennent** (*zső prā, tü prā, il prā, nu prōnō, vu prōnē, il prān*). I. p. d.: **je pris** (*zső pri*). S. p.: **que je prenne**, **que tu prennes**, **qu'il prenne**, **que nous prenions**, **que vous preniez**, **qu'ils prennent** (*kő zső prān, kő tü prān, k'il prān, kő nu prōniō, kő vu prāniē, k'il prān*).

produire (*prodű̃r*) termelni, előidézni. Egészen úgy, mint *conduire*.

réduire (*rűdű̃r*) visszavezetni, redukálni, csökkenteni. Egészen úgy, mint *conduire*.

résoudre (*rűzűdr*) föloldani, elhatározni. Sz. p. p.: **résolu** (*rűzolű*) = elhatározott, vagy: **résous**. **résoute** feloldott. I. p.: **je résous**. **tu résous**. **il résout**, **nous résolvons**, **vous résolvez**, **ils résolvent** (*zsű rűzu, tű rűzu, il rűzu, nu rűzolvű, vu rűzolvű, il rűzolv*) I. p. d.: **je résolu**s (*zsű rűzolű*). S. p.: **que je resolve** (*kű zsű rűzolv*).

restreindre (*rűsztrűdr*) megszorítani, korlátozni. Egészen úgy, mint *atteindre*.

rire (*rűr*) nevetni. Sz. p. p.: **ri**. I. p.: **je ris**, **tu ris**, **il rit**, **nous rions**, **vous riez**, **il rient** (*zsű ri, tű ri, il ri, nu riű, vu riű, il rű*). I. p. d.: **je ris** (*zsű ri*) s a t. S. p.: **que je rie** (*kű zsű rű*) s a t.

savoir (*szavűār*) tudni, wiffen. S. p. p.: **su** (*szű*). I. p.: **je sais**, **tu sais**, **il sait**, **nous savons**, **vous savez**, **ils savent** (*zsű szű, tű szű, il szű, nu szavű, vu szavű, il szav*). I. p. d.: **je sus** (*zsű szű*) megtudtam. I. f.: **je saurai** (*zsű szűrű*). S. p.: **que je sache**, **que tu saches**, **qu'il sache**, **que nous sachions**, **que vous sachiez**, **qu'il sachent** (*kű zsű szas, kű tű szas s a t.*) I. pr.: **sache**, **sachons**, **sachez** (*szas, szasű, szasű*). P. p.: **sachant** (*szasű*).

séduire (*szűdű̃r*) elcsábítani. Egészen úgy, mint *conduire*.

souffrir (*szufrűr*) tűrni, szenvedni. Sz. p. p.: **souffert**, **soufferte** (*szufűr, szufűrt*). Úgy mint *couvrir*.

suivre (*szűvűr*) követni. Sz. p. p.: **suivi** (*szűivi*). I. p.: **je suis**, **tu suis**, **il suit**, **nous suivons**, **vous suivez**, **il suivent** (*zsű szűi, tű szűi, il szűi, nu szűivű, vu szűivű, il szűiv*). I. p. d.: **je suivis** (*zsű szűivi*). S. p.: **que je suive** (*kű zsű szűiv*).

taire (*tűr*) rendesen visszaható: **se taire** (*zsű tűr*) hallgatani, elhallgatni — *schweigen*. Egészen úgy,

mint *plaire*, csak I. p. Egyes harmadik személy
il se tait (il szõ tã — accent circonflexe nélkül!)

teindre (têdr) festeni, mártani. Egészen úgy,
mint *atteindre*.

tenir (tõnr) tartani. Sz. p. p.: tenu (tõnü). I. p.:
je tiens, tu tiens, il tient, nous tenons, vous
tenez, ils tiennent (zsõ tjẽ, tũ tjẽ, il tjẽ, nu tõnõ,
vu tõnẽ, il tjãn). I. p. d.: je tins, tu tins, il tint,
nous tîmes, vous tîtes, ils tinrent (zsõ tẽ, tũ
tẽ, il tẽ, nu tẽm, vu tẽt, il tẽr). I. f.: je tiendrais
(zsõ tjêdrẽ). S. p.: que je tienne, que tu tiennes,
qu'il tienne, que nous tenions, que vous teniez, qu'ils
tiennent (kõ zsõ tjãn, kõ tũ tjãn, k'il tjãn, kõ
nu tõniõ, kõ vu tõniẽ, k'il tjãn) S. imparfait:
que je tinsse, que tu tinsses, qu'il tînt, que nous
tinssions, que vous tinssiez, qu'ils tinssent (kõ zsõ
tẽsz, kõ tũ tẽsz, k'il tẽ, kõ nu tẽszio, kõ vu tẽszio),
k'il tẽsz).

traduire (tradũtr) fordítani, iiberfetzen. Egészen
úgy, mint *conduire*.

vaincre (vêkr) legyõzni. Sz. p. p.: vaincu (vêkü)
I. p.: je vains, tu vains, il vainc, nous vain-
quons, vous vainquez, ils vainquent (zsõ vẽ, tũ
vẽ, il vẽ, nu vøkõ, vu vøkẽ, il vøk). Külõnben
rendesen a III. oszt. szerint, csak a, e, i, o elõtt
c helyett qu-t kell írni;

valoir (valõar) érni, wert sein. Sz. p. p.: valu
(valü). I. p.: je vau, tu vau, il vaut, nous va-
lons, vous valez, ils valent (zsõ võ, tũ võ, il võ,
nu valõ, vu valẽ, il val). I. p. d.: je valus (zsõ
vaũ). I. f.: je voudrais (zsõ võdrẽ). S. p.: que
je vaille, que tu vailles, qu'il vaille, que nous
vations, que vous valiez, qu'ils vaillent (kõ zsõ
vajj, kõ tũ vajj, k'il vajj, kõ nu valiõ, kõ vu
valiẽ, k'il vajj).

venir (võnr) jõnni. Egészen úgy, mint *tenir*.

vêtir (vãtr) ruházni, öltöztetni. Sz. p. p.: vêtu
(vãtü). I. p.: je vêts, tu vêts, il vêt, nous vêtons,
vous vêtez, ils vêtent (zsõ vã, tũ vã, il vã, nu
vãtõ, vu vãtẽ, il vãt) S. p.: que je vête (kõ zsõ
vãt) s a t.

vivre (*vīvr*) élni. Sz. p. p.: *vécu* (*vėkü*). I. p.: *je vis, tu vis, il vit, nous vivons, vous vivez, ils vivent* (*zső vi, tü vi, il vi, nu vivő, vu vivē, il vīv*). I. p. d.: *je vécu* (*zső vėkü*). S. p.: *que je vive* (*kő zső vīv*) s a t.

voir (*vőār*) látni. Sz. p. p.: *vu* (*vü*). I. p.: *je vois, tu vois il voit, nous voyons, vous voyez, ils voient* (*zső vőa, tü vőa, il vőa, nu vőajő, vu vőajē, il vőa*). I. p. d.: *je vis* (*zső vi*). I. f.: *je verrai* (*zső vārē*). S. p.: *que je voie, que tu voies, qu'il voie, que nous voyions, que vous voyiez, qu'ils voient* (*kő zső vőa, kő tü vőa, k'il vőa, kő nu vőajiő, kő vu vőajiē, k'il vőa*).

vouloir (*vulőār*) akarni. Sz. p. p.: *voulu* (*vulü*). I. p.: *je veux, tu veux, il veut, nous voulons, vous voulez, ils veulent* (*sző vő, tü vő, il vő, nu vulő, vu vulē, il vől*). I. p. d.: *je voulu* (*zső vulü*). I. f.: *je voudrai* (*zső vudrē*). S. p. *que je veuille, que tu veuilles, qu'il veuille, que nous voulions, que vous vouliez, qu'ils veuillent* (*kő zső vőjj, kő tü vőjj, k'il vőjj, kő nu vuliő, kő vu vuliē, k'il vőjj*). Ipr. Többes második személy: *veuillez* (*vőjjē*) = kegyeskedjék, legyen szives. *en vouloir* (*ā vulőār*) = haragudni; Ipr. rendes!

Jegyzet. A rendhagyó igéknek itt fel nem említett összetételei egészen úgy ragozandók, mint az egyszerű igék.

Néhány fontosabb tétel a mondat- tanból.

244. A francia főnév *tárgyragot nem vesz fel*; egyéb viszonyait pedig viszonzszók segítségével fejezi ki.
245. A melléknév mint jelző, vagy állítmány nemben és számban egyezik a főnévvel: *le jardin est grand* (*lő zsardē ā grā*) a kert nagy, *de belles roses* (*dő bül rőz*) szép rózsák.
246. Számnév után a főnév többesszámban áll: *cinq chevaux* (*szē s'vő*) öt ló.
247. A keltezésen kívül (lásd: 131. §.) tőszámneveket használunk azonos nevű fejedelmek megkülönböztetésére is. Csak az *elsőt* jelöljük sorszámnévvel:

Napoléon premier (*prömjē*) első Napoleon, de:
Louis cinq (*Lüi szĕk*) ötödik Lajos. Louis quatorze
= XIV. Lajos.

Az igeidők használatáról.

Az imparfait rendszeren folyamatban levő, vagy 248.
tartós cselekvést jelent a múltban: **quand j'entraí,**
mon père lisait encore les journaux (*kā zsātrĕ mō*
pār lizāt ākōr lā zsurnō) midőn beléptem, atyám
még a lapokat olvasta.

A passé défini rendszeren egyszeri befejezett 249.
cselekvést, kezdődő cselekvést vagy több egymásra
következő cselekvést fejez ki: **je m'arrĕtai pour voir**
ce qui se passait (*zsō marrātĕ pur vōār szō ki szō*
pāsā) megállottam, hogy lássam, mi történik; **je**
frappai, qn m'ouvrit = kopogtattam, s ajtót nyitottak.

A passé indéfini egyszerűen befejezett cselekvést 250.
jelent minden egyéb viszonyra való tekintet nélkül:
j'ai déjà parlé à ton père (*zsĕ džsa parlĕ a tō*
pār) már beszéltem atyáddal, **ma mère est partie**
ce matin (*ma mār ā partĕ szō matĕ*) anyám ma
reggel elutazott.

A plusqueparfait oly mult cselekvést fejez ki, 251.
mely egy másik, ugyancsak mult cselekvés kezdete
előtt már be volt fejezve: **mon ami me montra le livre**
qu'il avait reçu de son oncle (*mon ami mō mōtra lō*
livr k'il avā rōszŭ dō szon ōkl) barátom megmutatta
nekem a könyvet, melyet nagybátyjától kapott volt.

A passé antérieur oly mult cselekvést jelent, 252.
mely közvetlen egy másik mult cselekvés előtt feje-
ződött be: **quand j'eus fini, je partis immédiatement**
(*kā zsü fini zsō partizimĕdiat'mā*) amint végeztem,
azonnal elutaztam.

A futur antérieur jelent:

253.

α) oly jövő cselekvést, mely egymásik jövő cselek-
vés kezdete előtt már befejeződik: **quand j'aurai**
parlé à mon père, je pourrai te dire plus sur ce
point (*kā zsorĕ parlĕ a mō pār zsō purrĕ tō dir*
plū szūr szō pōĕ) majd ha atyámmal beszéltem,
többet mondhatok néked erre vonatkozólag,

β) oly mult cselekvést, melynek megtörténtét biztosan nem tudjuk, csak sejtjük, vagy következ-
tetjük: **il aura probablement manqué le train** (il ora
probablõmã mãkē lõ trē) alkalmasint lekésett a
vonatról.

254. α) A **subjonctif** állhat a magyar *felszólító mód*
harmadik személye helyett: **qu'il aille** (*k'il ajj*) hadd
menjen!

β) Rendesen **subjonctif** áll a következő kötőszók
után: **bien que** (*bjē kō*) ámbár, **quoique** (*kōakō*)
ámbár, habár, **afin que** (*a fē kō*) azért hogy, azon
czélból hogy, **pour que** (*pur kō*) hogy (czélhatározó),
sans que (*szã kō*) annélkül hogy, **supposé que** (*szü-
pozē kō*) feltéve, hogy s a t.

γ) Rendesen **subjonctif** áll a kívánást, óhajtást,
parancsolást vagy tiltást kifejező igék után: **il faut
qu'il périsse** (*il fõ k'il pērisz*) el kell pusztulnia,
je défends que l'on sorte (*zsõ dēfã kō lõ szort*)
megtiltom, hogy valaki kimenjen.

255. A félést jelentő kifejezések után, ha attól fé-
lünk, hogy valami bekövetkezik *subjonctif* áll **ne**
(*nõ*) szócskával: **je crains qu'il ne vienne** (*zsõ krē
k'il nõ vjã*) attól tartok, hogy el jön.

256. A feltételes mód vagy **conditionnel** olyan hasz-
nálatu mint a magyarban, de megjegyzendő, hogy a
feltételes **si** (*szí*) kötőszó után *conditionnel* nem
állhat; **si** után *conditionnel* *présent* helyett **indicatif
imparfait**, *conditionnel* *passé* helyett **indicatif plus-
queparfait** áll: **si j'avais le temps j'irais te voir** =
ha ráérnék, meglátogatnálak: **si j'avais eu le temps
je serais allé te voir** = ha rá értem volna, meg-
látogatnálak volna.

257. α) Az **infinitif** rendesen olyan használatú, mint
a magyar főnévi igenév, azonban gyakran áll vi-
szonyzókkal.

β) A **pour** viszonyzóval az *infinitif* czélhatározóvá
lesz: **je n'ai désiré d'être reine que pour régner
sur des français** (*zsõ nē dēzirē dãtr rãn kō pur
rēnyē szür dã frãzã*) csak azért óhajtottam királynő
lenni, hogy francziák fölött uralkodhassam.

γ) Az *avant de* (*avã dõ*) mielőtt, és *après* (*aprã*) miután viszonyszók segítségével az infinitif, rövidített idő határozói mondatot képez: *avant d'aller te voir je parlerai à Jules* (*avã dallē tõ võar zsõ parlõrē a zsül*) mielőtt téged meglátogatnálak, Gyulával fogok beszélni, *après avoir cacheté la lettre elle appela la servante* (*aprãz avõar kas'tē la lätr al ap'la la szãrvãt*) miután a levelet lepecsételte, hívta a szolgálot.

δ) Számos ige és melléknév, mely *infinitif*-et kíván, az infinitif elé a *de* vagy a *à* viszonyszót vonzza: *je vous prie de me dire . . .* (*zsõ vu prī dõ mõ dīr*) kérem, mondja meg nekem; *je n'ai désiré d'être reine que pour régner sur des Français* (*Beranger*) — *j'ai beaucoup à faire* (*zsē bõkup a fãr*) sok dolgom van, — *j'aime à revoir encore pour la dernière fois ce soleil pâissant* (*zsãm a rõvõar akõr pur la dãrnjãr fõa zsõ szolãj pãliszã*) szeretem újra látni, utoljára, e halványuló napot (*Lamartine*) s a t.

ε) Az *aller* igével kapcsolatban az *infinitif présent* a közvetlen jövő, a *venir* igével és *de* viszonyszóval a közel múlt kifejezésére szolgál: *je vais parler à ton ami Jules* = mindjárt beszélek Gyula barátoddal — *n'allez pas tomber* = le ne essék! — *n'oubliez pas ce que je viens de vous dire* = ne feledje el, amit önnek most mondtam — *je viens d'écrire une lettre à monsieur M.* = épen most irtam levelet M. urnak.

α) A *participe présent*, ha jelzője valamely fő-258. névnek vagy névmásnak, melléknévnek tekinthető és nemben számban egyezik a főnévvel: *don d'une main mourante* (*dõ d'ün mē murãt*) haldokló kéz ajándéka.

β) Egyéb esetekben s különösen mint idő vagy módhatározói mondat rövidülése, vagy az *en* viszonyszóval, a *participe présent* nem változik: *la cigale ayant chanté tout l'été, se trouva fort dépourvue* (*la szigal ajã sãtē tulētē zsõ truva fõr dēpurvũ*) a tücsök, miután egész nyáron énekelt, nagy nyo-

morban találta magát **en me voyant venir elle se retira** (*ã mō vōajã vōnir ăl szō rōtira*) amint engem jönni látott, visszahúzódott.

α) A **participe passé** főnévvel egyezik, ha jelzőül csatlakozik hozzá: **une vérité reconnue de tous** (*ün vëritē rōkonū dō tusz*) mindenki által elismert igazság.

β) A **participe passé** alanyával egyezik nemben és számban valahányszor **être** igével kapcsolatban képez valamely igealakot: lásd: 196. §.

259. γ) A **participe passé**, ha **avoir** igével együtt képez különböző igealakokat, rendszeren változatlan, s csak azon esetben egyezik nemben, számban a tárgyával, ha az megelőzi: **j'ai écrit une lettre** (*zsē ěkri ün lãtr*) irtam egy levelet; **la lettre que j'ai écrite** (*la lãtr kō zsē ěkrit*) a levél, melyet irtam. — E mondatban az ige tárgya **que**, mely most nőnemű, mert a **la lettre** szóra vonatkozik. — **As-tu vu mes sœurs? non, je ne les ai pas encore vues** = láttad e nővéreimet? nem, még nem láttam őket. — Az első mondatban a **vu** participe változatlan, mert a tárgy csak utána következik, míg a második mondatban a **vues** nemben és számban egyezik a **les** (őket) tárgygyal, mely a **mes sœurs**-re való vonatkozása folytán nőnemű és többes számú.

260. Végül még felemlítjük a személytelen igéket és személytelen kifejezéseket, melyek mellett rendszeren egyszámú harmadik személyű hímnemű névmás áll: **il faut** = kell, **il y a** = van (es gibt) **il fait chaud** meleg van, **il fait des éclairs** (*il fã dãz ěklãr*) villámlik.

Szórend.

261. A szórendre vonatkozólag megemlítjük a következőket:

A főnév mint alany az ige előtt, mint tárgy az ige után áll: **mon père a acheté un cheval** = atyám

lovat vett — **Jules dont les livres sont perdus** (zsül dō lā līvr sō pārdū) Gyula, kinek könyvei elvesztek
 — **Jules, dont tu as vu les livres** = Gyula, kinek könyveit te láttad.

A jelző, úgy a melléknévi, mint a birtokos **262.** jelző rendszeren a főnév után áll. Főnév előtt állanak a következő melléknevek: *bon* = jó, *beau* = szép, *joli* = csinos, *petit* = kicsiny, *grand* = nagy s a t.

Említettük, hogy a tárgy rendes helye az ige **263.** után van, hasonlóan az ige után teendő a részes tárgy is egyéb bővítményekkel együtt.

Ezen szabály alól kivételt tesznek a személyes **264.** névmások szenvedő tárgyi és részes tárgyi esetei, valamint az *en* és *y* névmások, melyek a parancsoló módot kivéve mindig az ige, összetett igealakokban a segítő ige előtt állanak: **me vois-tu** = látsz-e engem? **y vas-tu aussi?** = odamégy te is? s a t.

Ha névmások részes tárgy esetei és szenvedőtárgy **265.** esetei, vagy *en* és *y* összetalálkoznak, akkor helyzetük a következő:

Az ige előtt	impératif (parancsoló mód) után
<i>me le, me la, me les</i>	<i>-le-moi, -la moi, -les-moi</i>
<i>te le, te la, te les</i>	<i>-le-toi, -la-toi, -les-toi</i>
<i>le lui, la lui, les lui,</i>	<i>-le-lui, -la-lui, -les-lui</i>
<i>nous le, nous la, nous les</i>	<i>-le-nous, -la-nous, -les-nous</i>
<i>vous le, vous la, vous les</i>	
<i>le leur, la leur, les leur</i>	<i>-le-leur, -la-leur, -les-leur</i>

Ez összeállításban *le, la, les* a szenvedő tárgy.

Az *en* és *y* névmások mindig a személyes névmás esetei után állnak: *m'en, m'y, lui en, nous en, nous y.* **266.**

267. Amint láttuk, a névmások a parancsoló módban az ige után állanak, és kötőjellel kapcsolódnak az igéhez. Mihelyt azonban a parancsoló mód tiltó móddá lesz, a névmások a rendes sorban az ige elé kerülnek: **rends-le-lui** (*rã lő lüi*) ad vissza azt neki, de **ne le lui rends pas** = ne add vissza azt neki.

268. Minthogy a francia alaktannak némely fogyatkozásai a félreértés kikerülése végett a szórend szigorú meghatározottságát idézték elő, nem lehet a francziában a mondat valamely tagját helyváltoztatással kiemelni mint a magyarban, vagy a németben.

Ha a mondat **alanyát** kell kiemelnünk, akkor azt a **c'est... qui** (vagy többesszámú *ce sont... qui*) kifejezés közé foglaljuk, ha valamely más mondatrészt kell kiemelni, akkor a **c'est... que** kifejezéssel írjuk körül: **c'est Jules qui a perdu son canif dans le jardin** = Gyula vesztette el a kését kertben; **c'est dans le jardin que Jules a perdu son canif** = a kertben vesztette el Gyula a kését.

Függelék.

A) A szavak elválasztásáról.

α) A néma e épügy külön szótagot képez, mint a többi magánhangzók: **utile** (ütíl) szótagolva u-ti-le.

β) Két egymásra következő mássalhangzó közül az első rendszeren a megelőző, a második a következő szótaghoz tartozik: **immensité** (imāszitē) szótagolva **im-men-si-té**. Azonban sohasem választhatók ketté a következő mássalhangzó csoportok: **bl, br, cl, cr, dr, fl, fr, gl, gr, pl, pr, tr, vr, ch, ph** (= f), **th** (= t), **gn** (= ny): **écrire** (ėkrır) szótagolva **e-cri-re**, **gagner** (ganyē) szótagolva **ga-gner**.

γ) Három egymásra következő mássalhangzó közül az első a megelőző, a másik kettő a következő szótaghoz tartozik: **comprendre** (kőprādr) szótagolva **com-pren-dre**.

B) Különös helyesírású szavak.

Van számos szó a francziában, melyeknek helyesírása nem mutatja tisztán a kiejtést.

Ezek közül a gyakoriabbak a következők: **la femme** (fam) a nő, **solennel** (szolanäl) ünnepies, **hennir** (anır) nyeríteni, **le poële** (pőal) kályha, **août** (u) augusztus, **le paon** (pā) páva, **le taon** (tā) bögöly, **ville** (vil) város, **tranquille** (trākil) nyugodt, **outil** (uti) eszköz, **fusil** (füzi) puska, **sourcil** (szurszi) szemöldök, **automne** (ōton) az ősz, **dammer** (danē) elátkozni, **baptême** (batām) keresztelés, **compter** (kőtē) számítani, **sculpter** (szkültē) faragni (fát, követ), **le ver** (vār) a fereg, **la mer** (mār) a tenger, **la cuiller** (küjjär) a kanál, **le fer** (fār) a vas, **l'enfer** (āfār) a pokol, **le fils** (fis) a fiú, **l'ours** (urs) a medve, **le lis** (lis) a lilium, **hélas** (ēlasz) jaj! (indulatszó), **les moeurs** (mőrsz) szokások, erkölcsök, **est** (āszt) kellet, **ouest** (üaszt) nyugat, **mars** (marsz) márczius, **jadis** (zsadis) hajdan.

Hibaigazítás.

11 lapon	12 sorban	<i>une</i>	home	helyett	<i>un</i>	homme
12	" 43	"	<i>szäjł</i>	"	"	<i>szjäl</i>
16	" 24	"	<i>oillet</i>	"	"	<i>oeillet</i>
17	" 4	"	<i>sűit</i>	"	"	<i>szűit</i>
20	" 15	"	<i>kup</i>	"	"	<i>ku</i>
21	" 17	"	<i>un</i>	"	"	<i>une</i>
29	" 37	"	<i>szö</i>	"	"	<i>szö</i>
29	" 39	"	<i>szö</i>	"	"	<i>szö</i>
33	"	igy irandó:	22 vingt-deux,	23 vingt-trois,		
			24 vingt-quatre			
51 lapon	28 sorban	<i>vendisse</i>	helyett	<i>vendisses</i>		

Stampfel Károly

kiadása

POZSONYBAN

megjelent és nála és minden hazai könyvkereskedésben kapható :

A tudományok zseb-könyvtára.

„*A tudományok zseb-könyvtára*“ időhöz nem kötötten, 60 filléres kis füzetekben jelenik meg s a tudományok minden ágára kiterjeszkedik. „*A tudományok zseb-könyvtára*“ idővel mindazt felöleli, a mi az általános műveltség körébe tartozik.

A csinos külsejű füzeteket, rendkívüli olcsóságukra való tekintettel, bárki könnyen megszerezheti, aki pedig a hasznos tudnivalók ismeretét a legkényelmesebb módon akarja elsajátítani, az föltétlenül vegye meg „*A tudományok zseb-könyvtára*“-t.

A jó magyarsággal és eleven stílussal megírt füzetek főbb vonásokban világos képet adnak az illető tudományról és megismertetik az olvasót mindazzal, amit az illető szakmából okvetetlenül tudnia kell.

Eddigelé a következő füzetek jelentek meg :

1. Földrajzi és statisztikai tabellák. Összeállította Hickmann A. és Péter J.
2. Arithmetikai és algebrai példatár. Irta Dr. Lévay E.
3. Kis latin nyelvtan. Irta Dr. Schmidt M.
4. Magyar irodalomtörténet. Irta Gaal M.
5. Görög nyelvtan. Irta Dr. Schmidt M.
6. Francia nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.
7. Angol nyelvtan. Irta Dr. Pröhle Vilmos.

Legközelebb pedig — szintén időhöz nem kötötten — következő kötetek megjelenése van tervbe véve :

Magyar nyelvtan	Ethika
Magyar helyesírás	Népisme
Magyar stilisztika	Földtan
Magyar retorika	Physikai földrajz
Magyar poétika	Fogalmazványok
Német nyelvtan	Rajzolás
Német helyesírás	Építészeti stilisme
Német irodalomtörténet	Művelődéstörténet
Orosz nyelvtan	Logarithmustáblák
Olasz nyelvtan	Gyorsírás
Török nyelvtan	Francziák története
Egyetemes irodalomtörténet	Angolok története
Magyarok története	Szerves kémia
Világtörténet	Szervetlen kémia
Egyháztörténet	Római régiségek
Természetrájz	Geometriai példatár
Ásványtan	Római jog
Geológia	Alkotmánytan
Az ember őstörténete	Egyházjog
Természettan	Nemzetgazdaságtan
Astronomia	Pénzügytan
Mértan	Magyar magánjog
Betűszámtn	Közigazgatás
Mythológia	Közjog
Pädagógia	Statisztika
Oktatási módszertan	Észjog
Psychológia és logika	Pénzügyi jog
Aesthetika	

Megrendelhető alulirt kiadónál, s bármely hazai könyvtárusnál.

Pozsony. — Budapest.

Stampfel Károly,
kiadó.

